

Культурно-політичний місячник для українців
у Чеській Республіці,

Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince
v České republice,

№ 10/2017, рік XXV | č. 10/2017, ročník XXV
www.ukrajinci.cz

пороги

СИМОН ПЕТЛЮРА: ПУБЛІЦИСТ І ПОЛІТИК

Який стосунок він мав до Чехії і чому його
постать викликає гнів, захоплення й дискусії
і через сто років?

А також у номері: величезна кількість українських акцій
у Чехії, хто і що стоїть за напруженими відносинами України
із Угорщиною, Польщею та Сербією, переслідування
татар у Криму, «переворот» у «ЛНР», нові українські фільми, жарти та інше...

С.Петлюра з донькою Лесею Париж, 1925 р.

Українська осінь в Чехії – понад 60 акцій...

Українські події в Чехії останнім часом майже «не порахувати». Хіба що читач належить до справжніх фанів українського організованого життя, стежить за сторінками ukrajinci.cz, uportal.cz, czechia.mfa.gov.ua, читає українські часописи, питає друзів про найновіші в Чехії українські акції або днями оглядає нескінченне море подій та коментарів у соцмережі «Facebook», зможе вибрати для себе цікавий захід. Концерти сучасної, народної чи класичної музики, авторські і художні вечори, інтеграційні курси, навчання чеської мови, документальні і художні фільми, зайняття для дітей, тематичні зустрічі чи дискусійні вечори із українською тематикою, школа, гуманітарна допомога, пражський Майдан, українське весілля для чехів, вечір Криму, конференція українців, художні переклади, також вареники, борщ, політичні та аналітичні вечори... Все можна знайти під шапкою «українські акції». Потенціал і зацікавлення Україною та українцями зростає. Трапляється накладка навіть двох акцій на один час, передусім у Празі. Активними є не тільки українські організації, Посольство України, українці, але і чеські неприбуткові організації, які проводять різні заходи. Нагадуємо дії «Люди-ни в біді», вечори в «Бібліотеці Вацлава Гавела», «Слово 21» і курси «Ласкаво просимо в ЧР», «Мультикультурний центр Прага», «Центр демократичної освіти» і вечори про Україну, «Інтеграційний Центр Прага» тощо. Від вересня до листопада в Чехії відбулося понад 60 акцій з українською тематикою, і чимало ще відбудеться до кінця 2017 року. Гарного нам усім культурного відпочинку!

Богдан Райчинець

Дні української культури 2018

Празький концерт сестер Тельнюк.

Справді масштабно можна назвати підготовку кількох організацій і міст до проведення Днів української культури в цьому році. Українська спілка Східної Чехії провела в Градці Кралове урочисте відкриття Днів в музеї української скульптури Інни Коломієць в м. Железнице. Відбулися майстер-клас художниці Юлії Балабухи для Дитячої художньої школи Габрманова, майстер-клас художниці Марії Рец в Інтеграційному центрі для іноземців та вернісаж вистави художників – учасників пленеру «Градецький салон 2017». Також українці на сході Чехії побачили фільм «Гіркі жнива» в кінотеатрі «Біо Централ». Відбулась 5-та річниця концерту «Музика мого серця», виставка вишивок та художніх робіт. Організатори запросили до зустрічі із харківським журналістом, фотографом, поетом – Ігорем Костроминим та майстрині Петриківського розпису Жанни Петрінко. Українська ініціатива Південної Моравії запросила чехів не тільки скуштувати вареники чи познайомитись за спільним столом, а передусім запропонувала гостям подивитись фільми про заробітчанську тематику «Гніздо горлиці», Великий Голодомор «Гіркі жнива» та надзвичайно цікавий документальний фільм Акіма Галімова про сучасні дослідження історії України «Україна. Повернення сво-

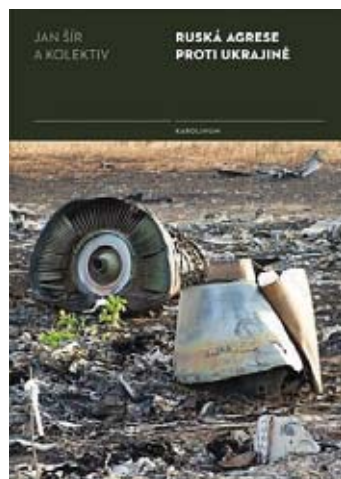
єї історії». Збагатила програму доповідь історика-україніста Богдана Зілинського про історію українців на чеських землях. Несподіванкою для гостей стала караоке-вечірка, а вершиною Днів у столиці Моравії вернісаж виставки феноменального художника Івана Марчука. Хомутівські українці влаштували вдалий вечір у центрі міста, у просторах «Склепені осуду». Заповнений зал відвідали гості з Мерії міста та громади, скуштували ласощі української кухні. Виступили у програмі хори «Скеюшан», «Водограй» та гурт «ІГніс». Також у Празі розпочав культурну програму вернісаж виставки картин молодшої художниці Анни Камінської. Суботня школа привітала професійний виступ сестер Тельнюк, а в Будинку на цменшин звучав концерт пісень української та інших культур. З Брно переїхав до Праги режисер Акім Галімов, який особисто презентував дослідницьку роботу істориків і фільм «Україна. Повернення своєї історії». Дні культури в Празі завершено 19 листопада вечорницями з «Джерелом», на якому виступили пражські діти, молодь, старі й нові члени «Джерела», гурт «ІГніс» та гості вечора. Цікаву інформацію про «Дні» читайте на ukrajinci.cz.

юк, над, дар

Книга про російську агресію

В Бібліотеці Вацлава Гавела у Празі 21 листопада презентували книгу «Російська агресія проти України», яку разом з колективом авторів підготував Ян Шір, а видало видавництво «Кароліnum». «Це, мабуть, перше у Чехії серйозне видання, де аналізуються причини російської агресії та окупації Криму, а речі називаються їх справжніми іменами. Надзвичайно важлива подія з точки зору поширення правди у Чехії про агресію Росії проти нашої держави», – прокоментував подію український посол Євген Перебийніс. «Російська агресія проти України є, напевно, найбільшим викликом європейській безпеці від 1945 року, – йдеться

в анотації до книги. – Вона не лише втілює напад на самі основи системи міжнародного права, а й дає необхідність термінової відповіді на питання, куди досягають наступальні амбіції сучасного кремлівського режиму. Монографія висвітлює ширший фон російської агресії і аналізує розвиток ситуації в Україні після 2014 року у зв'язку зі збройним конфліктом. Тут йдеться про його головні причини і джерела, про процеси російської гібридної військової кампанії, оцінюються впливи російсько-української війни на сучасну міжнародну ситуацію». Книгу можна придбати за 350-400 крон у книгарнях.

Конференція СКУ «50 років і далі»

Президент Світового Конгресу Українців (СКУ) Євген Чолій запросив представників громад до участі в міжнародній конференції високого рівня «СКУ 50 років і далі: європейський і євроатлантичний форум», що відбувся 7 листопада у Брюсселі. У конференції взяли участь віце-прем'єр-міністр України Іванна Климпуш-Цинцадзе та Такан Ілдем, помічник генерального секретаря НАТО. Прибули представники ЄС, України та інших держав. Конференція розглянула кілька тем: євроінтеграцію та євроатлантичну інтеграцію України, план Маршалла для України, права людини та протидії російській дезін-

формації. Конференція завершилася святковим прийняттям у Посольстві України в Бельгії та Люксембурзі. Зустріч входить в ряд проектів, які мають підтримати імідж високого рівня України за кордоном, із підтримкою діаспори та визначних в Європі урядовців. Громаду Чеської Республіки за підтримки Української ініціативи в ЧР репрезентував Тарас Костюк, голова організації Українські Профспілки в ЧР. Євген Чолій подякував учасникам за підтримку, яку під час просування інтересів України за кордоном вважає надзвичайно важливою.

дар

Зустріч Тараса Костюка з Євгеном Чолієм після переговорів

Збірка на допомогу Донбасу

Південночеська приватна ініціатива «Гуманітарна допомога Україні» триває. Її натхненник Петр Оліва не лише щодня невтомно інформує чеську громадськість перекладами інформаційних повідомлень із зони АТО, а й збирає матеріальну допомогу для відвезення необхідних речей на Схід України. «Настає зима, і люди Донбасу потребують нашої допомоги, – пише він. – Війна в Східній Європі триває вже четвертий рік, і Європа повільно забуває про це. Люди без води, без тепла та без надії на зміну. Вони на Донбасі вдома. У прифронтових містах кожен громадянин знає ціну, яку українські солдати

платять щодня, щоб вони жили відносно спокійно». Спілка Оліви за кілька місяців підготувала більше трьох тонн матеріальної допомоги для мешканців прифронтових міст та сіл, які необхідно відвезти до початку справжніх холодів. Разом із українською організацією «Яворина» чехи надають допомогу нужденним, але потрібно забезпечити поїздки коштами. «Тому я звертаюся до всіх небайдужих до долі людей у зоні бойових дій на сході України: допоможіть коштами на поїздку. Це майже 2500 км. Потрібно зібрати близько 25 000 крон», – додає Оліва і гарантує

кожному документ для списання з податків. Якщо буде зібрано більше, ніж потрібно, ці кошти будуть використані для подальшої гуманітарної допомоги. Номер рахунку для доставки: 43-8948200257/0100.

Вл. інф.

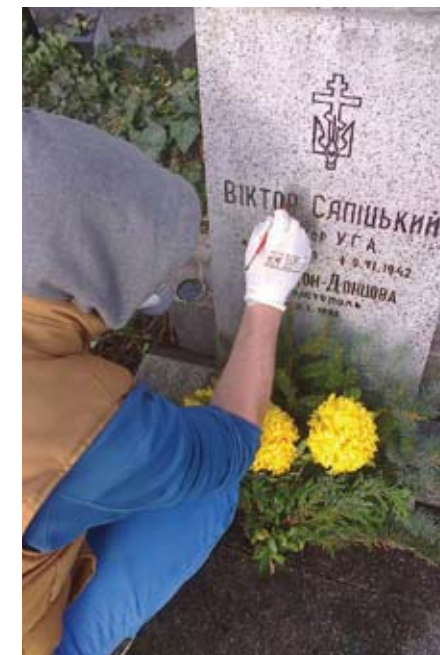
Громада ремонтуватиме визначні могили українців

Після зворушливих подій із перенесенням в січні 2017 року останків Олександра Олеся в Україну розпочато більш масштабний процес ремонтів визначних українських могил в Чехії. Фінансово підтримує проект Посольство України в Чехії. Олдржжшка Дворжачкова з Управління Олшанського кладовища в Празі, співзасновник проекту «Усиновлення визначних могил», нагадує, що «могили, які зараз не оплачуються приватною особою і входять у проект усиновлення, можна ремонтувати тільки після укладення договору із відповідною організацією, засновником якої є Мерія міста Прага, тобто із Управлінням пражських кладовищ». Отож можна буде поступово відновити могили, наприклад, Івана Кулеца, Софії Русової, Юрія Вовка та інших. «Нам вдалось відновити співробітництво з Посольством України, важливим є також внесок українських

організацій», – додає керівниця проекту. Регіональні організації, наприклад, в Градці Кралове та на півночі Чехії, прикладають також чимало зусиль для відновлення місцевих пам'ятників. Нові ремонти відбудуться також в Подебрадах, де після багатьох років двосторонніх переговорів передано громаді у користування місцевий український колумбарій. Відновити планують також понижену могилу колишнього лектора УГА Віктора Сапіцького. Організації із підтримкою України зможуть до кінця 2017 року привести в порядок бодай декілька визначних могил українців. Проект заплановано проводити й у 2018 році.

дар

Ремонт знищеної могили В. Сапіцького в Подебрадах

Черговий випуск альманаху «Беларус-2017»

В жовтні вийшов друком черговий випуск альманаху «Беларус», який виходить за підтримки екізілових білоруських дисидентів в Нью-Йорку, США. До нього долучилися білоруські письмен-

Обкладинка альманаху «Беларус – 2017».

ники з усього світу, з Великобританії, Австралії, Польщі, Іспанії, США та Канади зокрема... До Слов'янської бібліотеки в Празі регулярно надходять щорічні випуски вищезгаданого альманаху, і приємно, що ось уже третій рік поспіль, починаючи з 2015-го року, до життя альманаху долучилися теж українці. Серед них – Олег Павлів, український інтелектуал, котрий живе та працює в Чеській Республіці і який регулярно дописує в альманаху «Беларус» свої

прозові та поетичні твори білоруською мовою. Павлівим було представлено оповідання «Скалічена доля», написане з народного життя та присвячене подіям Голодомору 1946–47 роках в західній Україні та Молдові. Придбати альманах «Беларус-2017» можна на веб-сайті Білоруського-американського згуртування «Пагоня» www.e-krama.com

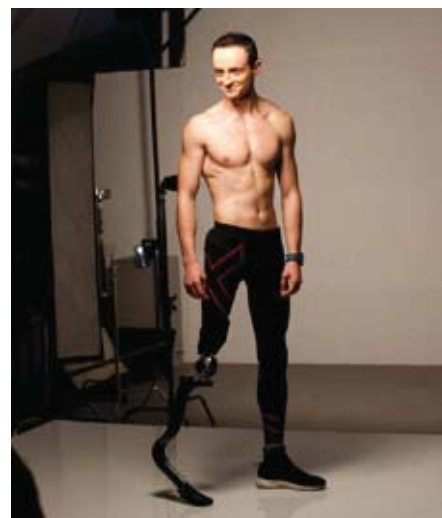
Одржей Старжинський

Прага побачила наших ветеранів

У День Свободи та Гідності, 21 листопада в Празі, у Малому залі Центральної міської бібліотеки на Маріанській площі відбулася презентація соціального мультимедійного проекту «Переможці». Він розповідає про 32-х ветеранів АТО, які втратили частини тіла під час бойових дій на Сході, але не втратили сили духу. Вони почали нове життя, займаються спортом, одружуються, народжують дітей, подорожують, дехто займається бізнесом, дехто повернувся на військову службу, але всі з оптимізмом дивляться в майбутнє, надихаючи інших людей. Дехто став навіть спортсменом-паралімпійцем. Спочатку проста фотовиставка стала великим мультимедійним проектом, який побачили у багатьох містах України та світу. Проект складається зі світлин відомого фотографа Олександра Мордерера та арт-директора Тетяни Рубльової. Подія відбулася за підтримки

посольства України в Чеській Республіці та г. о. «Рута». «Переможці» в Празі представили кураторка, ведуча новин «ТСН на 1+1» Соломія Вітвіцька, а також особисто учасники проекту – Вадим Свириденко, Вадим Довгорука та Сергій Храпко. На події співала Світлана Тарабарова. Гості відзначили, що бібліотека, окрім серйозного книжкового фонду, пропонує надсучасний культурний простір. Тут проводяться мистецькі події, лекції та концерти. Незважаючи на давнину будівлі, тут все влаштовано для людей з інвалідністю – є пандуси та спеціальні ліфти. Також вони у супроводі дипломатів та активістів прогулялися Прагою, відвідавши відому проукраїнську акцію у центрі столиці «Празький Майдан». Фотовиставка триватиме у Празі до 3 грудня. Саме у цей день відзначається Міжнародний день людей з інвалідністю.

Вл. інф.

Одна із фотографій проекту «Переможці»

Картини Марчука побачили в Моравії

На другому поверсі брненського Палацу Шляхетних Дам на вулиці Кобліжна від початку листопада гостює один із найвизначніших сучасних українських і світових живописців Іван Марчук. Виставка «Пошук істини» містить 41 твір з різних періодів авторської роботи. Марчук відомий тим, що у картинах поєднує різні художні стилі. Відвідувачі, переглянувши картини українського художника, часто не вірять, що їх написав той самий автор.

«Я люблю, коли люди зупиняються біля моїх робіт і демонструють емоції. Наприклад, деякі жінки плакали над картинами, настільки їх вразили картини. Емоції глядачів найбільш надихають у моїй роботі», – сказав Іван Марчук, який за свою художню кар'єру встиг намалюва-

ти майже чотири тисячі картин. Велет сучасного мистецтва не приховує своєї працездатності, малює щодня. Майстер знайомить аудиторію з роботами у всіх кутках світу і додає, що єдиним континентом, на якому у глядачів ще немає можливості побачити його твори, є Антарктида. Брно – друга зупинка для автора в Чехії. Спочатку він виставляв роботи у Празі. Марчук проживав в Києві, куди переїхав з Нью-Йорку після терактів 11 вересня 2001 року. Простори барокового палацу моравської столиці покинули наприкінці листопада. Після цього будівля буде закрита на два роки через реконструкцію.

Міхал Штястни

Юлія Колосенко з «Української ініціативи Південної Моравії» з художником Іваном Марчуком.

Празький фестиваль українського кіно

Найновіші українські фільми і класика з золотого фонду пропонується до перегляду на новому кінофестивалі «Тиждень українського кіно». Він відбувається наприкінці листопада у празьких кінотеатрах «Атлас» і «Понрепо». Фільми присвячені не лише трагічній українській сучасності, пов'язаній із російською окупацією Криму та Донбасу, а й складній історії, радянській епосі та плутанині післяреволюційних років. Тиждень українського фільму розпочався в кінотеатрі «Атлас» в понеділок 27 листопада драмою «Стрімголов». Це – погляд на нестабільні відносини двох молодих людей серед нелегкої буденності. Антон лікувався від залежностей, приїжджає в провінцію і зустрічає Катю. Нерішуча дівчина збирається поїхати до свого хлопця,

журналіста із Заходу, але починає вагатися. Подібним є й назва документального кіно 2016 року. Віталій Манський через багато років життя в Москві повертається до України вже громадянином Росії. Тут він хоче побачити зміни, які відбулися в цій країні після Майдану. Фільм з'явився на 51-му кінофестивалі в Карлових Варах, також на фестивалях у Торонто та Лінці. Дикі голуби. Це гіркий гумор пострадянської епохи. Аркадій Непиталюк зняв стрічку про самотніх людей, які не знають, що робити після революції. Фільм отримав спеціальну премію на кінофестивалі в Одесі. «Прикладом успішного спільного виробництва є українсько-австрійський фільм «Січень-березень» режисера Юрія Речинського. Це історія кохання, хвороби,

великого забуття і неочікуваної смерті. Прем'єра стрічки відбулася в січні 2017 року в Роттердамі, на «Діагоналі» в Австрії вона отримала нагороду за кращу операторську роботу», – нагадала від імені організаторів Сільвія Маркова. Фільми демонструватимуться в оригінальній версії з чеськими субтитрами. Подробиці можна знайти на сайті www.ukrajinafilmfest.cz.

Станіслав Дворжак

Рок-фестиваль заради українських дітей

Українська музика – це не лише фольклор у шароварах, троїсті музики у вишиванках, цимбали-коломийки чи осучаснені, та прості хуторянські «польки» під синтезатор. Це також серйозна чи сучасна музика, яку у Празі могли побачити нещодавно під час концертів сестер Тельнюк, «Vivienne Mort» або «Оника». Тепер празьких слухачів та глядачів чекає ціла плеяда виконавців на благодійному рок-фестивалі «Україно, ласкаво просимо до Європи – Welcome to Europe, Ukraine!» Фестиваль присвячений запровадженню безвізового режиму України з ЄС. Тут виступатимуть українські та чеські рок-групи «Кораллі / Карпатські алігатори» (фанк-панк група з Івано-Франківська), Кржиштоф Міхал і група PORTLESS (раніше Support Lesbiens), «ТаРута» (етно-рок-гурт з Києва), Іржі Бареш і група MANIAC, Широкий Лан (рок-гурт з Києва), Павел Горейш, «Друже Музико» (рок-гурт з Одеси), Ян Вробел і група GnostaG. Для гостей фестивалю організатори приготували воркшоп – гру на трембіті,

виставку сучасних українських плакатів та фотографій, показ документальних фільмів про Україну, благодійний ярмарок, продаж традиційних українських страв та напоїв. Кошти з продажу квитків та благодійного ярмарку підуть на допомогу постраждалим від війни дітям України, які перебуватимуть у Празі впродовж 2018 року в рамках проекту «Допомагаємо Україні разом-Чеські канікули для дітей з України». Організатор: МГО «Українська Європейська Перспектива» у співпраці з UAPORTAL.CZ і музичним агентством NetwIN Production. Фестиваль продовжує традицію «Форуму культурного партнерства», заснованого психологом Ростиславом Прокоп'юком. Підтримали захід посол України в Чехії Євген Пелібійніс, музикант й політик Міхаел Коцаб, заступник мера Праги Петра Колінска, євродепутат Яромір Штетіна, засновник і директор театру «Арха» Одржей Граб, журналістка Петра Прохазкова та інші. Квитки: 290 крон.

Вл. інф.

Харита Оломоуц відсилає подарунки українським дітям

Різдвяні пакети, які щороку Оломоуцька Архієпископська Харита (АХО) відправляє до України завдяки чеським благодійникам, знову отримують дітки. Цього року Харита хоче забезпечити ними 341 дитину з дитячих будинків та соціально незахищених сімей. Інтерес до акції, коли люди можуть обрати одну конкретну дитину і приготувати їй подарунок, зростає з кожним роком. «П'ять років

тому ми організували подарунки для 233 дітей, три роки тому – 272 дітям, в минулому році – 304 дітям», – каже Кароліна Опатржілова з АХО. «У пакеті може вміститися все, що зробить дітей щасливими, за винятком продуктів – їх перевозити не дозволяється. Це мають бути тільки нові речі вартістю близько тисячі крон», – додає керівник гуманітарного відділення АХО Мартін Замазал.

Конкретну дитину зацікавлені можуть обрати через сторінку в інтернеті www.acho.charita.cz, готові подарунки треба передати Хариті не пізніше 4 грудня. Пакунки діти отримають до Різдва – у перший тиждень січня.

гра

СИМОН ПЕТЛЮРА ТА ЧЕХИ: СЬОГОДНІ Й КОЛИСЬ

ТЕКСТ: Богдан ЗІЛИНСЬКИЙ

«Петлюра? Це ж націоналіст, нацист, антисеміт! Що би ви ще хотіли від українця?» Так, це не фраза із газетної статті, однак саме та формулювання часто читаємо у інтернет-дискусіях людей, які вважають, що знають українську історію і мають право обговорювати її діячів¹.

Утім, не йдеться стільки про істеричні коментарі в інтернеті, скільки про чеські мас-медіа, які б мали б бути відповідальнішими за дискусії. На переломі 2013 й 2014 років могло здатися, що чеська преса й інші засоби масової інформації намагаються краще зрозуміти теми, пов'язані зі складною історією України. Через чотири роки, утім, деякі чеські ЗМІ повертаються до поверхневого інформування й оцінок. Багатьом чехам слухати таке зручно, оскільки це лише підтверджує їхні не менш поверхневі погляди.

Відлуння дивних джерел

Інтернет-журнал Echo24 19 жовтня опублікував статтю під назвою «На Україні відкрили пам'ятник націоналістові, звинуваченому у смерті тисяч євреїв (Пам'ятник чоловікові, відповідальному за погроми)». Текст, зашифрований підписом «ред. йк», можна вважати своєрідним «чеським вітанням» Симону Петлюрові, який очолював українську державу в 1919-1920 роках та у вигнанні (1920-1926). Причина публікації – відкриття пам'ятника Петлюрові у Вінниці, де він діяв деякий час під час захисту України від більшовиків. Подивімося на статтю Echo24

¹ Zilynskij Bohdan (boz). Symon Petljura a Češi: dnes a kdysi (I) / My a Ukrajina. – 2017. – 22. října. Přístup: <https://www.myauckrajina.cz/node/360>.

Відкриття пам'ятника голові Директорії УНР, отаману Симону Петлюрі, неподалік будинку, де розташовувалась його канцелярія. Скульптор – Володимир Оврах. Вінниця, 14 жовтня 2017.

детальніше. Суперечність є вже між заголовком і підзаголовком – спочатку його звинувачують, і одразу ж прямо призначають винним. Петлюру називають націоналістом, хоча він не має відношення до виникнення українського націоналізму як ідейно-політичного напрямку. Якщо націоналістом є той, хто бореться за свободу свого народу, то був ним і Т. Г. Масарик, але цей термін щодо нього ми ніколи не чули. Основним джерелом інформації Echo24 було повідомлення Єврейського пресового та інформаційного сервісу (www.ztis.cz) від 17 жовтня (автором був – jg-). Тут про Петлюру написали, що він був націонал-соціалістом. Членом такої партії ніколи він не був, а в Україні така ніколи й не існувала. Окрім того, мовляв, він несе відповідальність за вбивство вже десятків тисяч євреїв. Це повідомлення

Пам'ятник С. Петлюрі у Рівному, на вулиці його імені.

взято з Times of Israel від 16 жовтня (автор: Сью Суркес). Тут Петлюру називають націоналістом, у вбивствах десятків тисяч євреїв його знову тільки звинувачують, але додано, що вбивали солдати української армії, а саме в 524 містах України. Невідомо, чому вказали таку кількість, адже українська держава й армія упродовж усього 1919 року навряд чи контролювала таку величезну кількість міст. Причому особиста роль Петлюри залишається незрозумілою. Echo24 запропонувало ще два посилання. Перше з них подає негативну думку впливового єврейського діяча Роберта Сінгера зі Всесвітнього єврейського конгресу, який родом

Симон Петлюра, найвідоміше фото

з Чернівців, датовану 18 жовтня. Тут Петлюру називають антисемітським націоналістом, але в обговоренні нижче знаходимо голоси заперечення такої оцінки. «Вишенькою» має бути теж посилення повідомлення посольства Росії у Відні від 18 жовтня – звісно, більш надійного інформатора про Україну навряд чи можна собі уявити. Тут ми дізнаємось, що пам'ятник створили не просто українські націоналісти, а ультра націоналісти!

Врізати українцям і Заходу

Ми можемо виключити прямий зв'язок Echo24 з Президентом Росії, хоч він і оцінює Петлюру подібним чином. Саме 19 жовтня Путін говорив про Україну в своєму дискусійному клубі «Валдай», і, як завжди, врізав їй по самі горіхи. Звичайно, не українському народу, який він «щиро любить», – а «клієнтів західних країн» або ж то «відповідним панівним структурам» в Києві (про якусь «хунту» він вже не каже). Путін абсолютно спотворено критикував Україну, де, мовляв, було прийняте «нове рішення про мову», яке нібито забороняє викладати в школах мовами національних меншин. Всезнаючий Путін згодом перейшов від філології до історії. На приціл цього разу взяв не молодшого на кілька десятиліть Степана Бандеру, а Симона Петлюру. Він буквально сказав таке: «Сьогодні встановили пам'ятник Петлюрі – це людина нацистських поглядів та антисеміт, який знищував євреїв під час війни». Продовжив зітханнями, що, окрім російського лідера і єврейського сіоністського конгресу, всі, тобто весь західний світ, мовчать... І знову ж таки оця невдячна справа

– він, Путін повинен всіх рятувати і підвищувати обізнаність в українських справах «прогнилий Захід», хоча Путін його теж дуже поважає, власною своєрідною «російською» любов'ю. Хоча текст Echo24 не є оригінальним, потрібно подумати про суть цієї публікації, яка дуже схожа на словесний прорив Путіна. Було б корисно, якби редактор трохи попрацював над перевіркою тверджень – та хіба може бути на такі дрібниці сьогодні час? Ви ж знаєте: з тією Україною і її незалежністю завжди було щось підозріле – нелегітимний уряд займається моторошним націоналізмом і до того ж отим антисемітизмом, там завжди скрізь і всюди роїлося повно нацистів – навіть ще до появи нацистської ідеології. Може, нацизм і виник безпосередньо на території України? Сінгер, Путін та багато інших мають щось знати про це...

Одним словом, саме так і створюється антиукраїнський психоз, водночас підтриманий агресивною російською пропагандою. Але варто додати, що Echo24 на день пізніше, 20 жовтня, опублікувало коротку, але лаконічну відповідь українського посла, який відкинув всі ці спрощені інсинуації.

Від літератури до війська²

Така «наукова» характеристика від успішного учня КДБ в Росії популярна. Та історик не має слідувати заявам політиків, але зобов'язаний сказати, що саме він знає про людей і явища. Спочатку не було ніяких ознак того,

² Zilynskij Bohdan (boz). Symon Petljura a Češi: dnes a kdysi (II) / My a Ukrajina. – 2017. – 25. října. Přístup: <https://www.myauckrajina.cz/node/361>.

Третій всеукраїнський військовий з'їзд, Київ, 2 листопада 1917 року. С. Петлюра, М. Грушевський, В. Винниченко – в центрі фото

що полтавчанин Петлюра міг би стати лідером українського збройного опору і вищим представником держави, яка назвала себе «Українською Народною Республікою». Багато в чому він був самоучкою. З юності, наприкінці існування царської імперії, він шукав методи виведення України з-під підлеглого становища. Він вважав, що таким шляхом може бути соціальна демократія – не у варіанті, спотвореному Ленініним, а в українській формі. Також він належав до видатних представників журналістики, яка після 1900 року щойно народжувалася в підросійській частині України. Публікуватися почав у двадцять три роки, майже всередині свого життя. Петлюру приваблювали переважно дві сфери – літературна й театральна критика та публіцистика, писав він також рецензії на спеціалізовані праці. Не обмежувався лише українськими темами – одну статтю присвятив і відомому польському письменникові та живописцю Станіславу Виспянському. До 1914 року він публікувався багато і з задоволенням в журналі «Українська Життя», який редагував під час свого перебування в Москві. У колишньому центрі Російської імперії він перебував кілька років, але від «широкої російської душі» в захопленні не був – залишився переконаним українцем. Під час першої світової війни і подальшої боротьби за незалежність України він як публіцист мовчав. Поступово став діячем, який віддавав в основному військові накази або писав заклики до солдат української армії та усіх громадян України. У його особистій

Симон Петлюра та Юзеф Пілсудський, Вінниця, 1920 рік

кореспонденції значно помітна тематика оборони та державної організації. До публіцистики міг повернутися вже лише як переможений політик, якого висміювали переможці битви за Україну, але який не покидав своїх зусиль під час перебування у Варшаві і Парижі. В розпал цих заходів і був убитим.

Соціал-демократ

У мене тепер під рукою лише перші два з чотирьох томів творів Петлюри, які вийшли в 1956–2006 роках, спочатку в українському еміграційному середовищі в США, а потім у незалежній Україні. Всі томи разом узяті налічують 2428 сторінок. В них видано тексти Петлюри для газет і журналів, офіційні документи, пов'язані з його ім'ям з 1917 до 1922 року, і особиста кореспонденція. За допомогою індексів можна орієнтуватися в цій великій масі матеріалу і зрозуміти, що Петлюра протягом неповної чверті століття цікавився чеською проблематикою. Вона, утім, не була в центрі його уваги, тому що українська тема розвивалася передусім у просторі між росіянами та поляками.

Богеміки у текстах Петлюри не надто багато, але тут варто дещо згадати. Перший документ знаходимо з 1906 року. Тоді, в січні, у Львові, на території Австро-Угорщини, відбувся з'їзд української соціал-демократії. Від чеських соціал-демократів тут був присутнім лідер Антонін Немец, який у міжвоєнний період був проклятий комуністами як «ревізіоніст». Петлюра виступив як соціал-демократ із російської частини України. Однак, він переховував своє ім'я з міркувань безпеки, і написав статтю про з'їзд,

в якій нічого не сказав про свою власну участь, проте високо оцінив промову гостя з Чехії.

Через два роки Петлюра написав про Слов'янський молодіжний конгрес в Празі 1908 року, в якому взяли участь делегати з України та Білорусі, і який підтримав Т. Масарик. Ім'я майбутнього президента Чехословаччини у тексті не згадується, але його антагоніст Карел Крамарж отримав чимало критики – Петлюра назвав його «слов'янським шовіністом», тут однак мається на увазі панслов'янський шовінізм.

Знаходимо також дві маленькі наукові доповіді зі сфери науки. Петлюра коротко повідомляв про історика права, професора Карла Кадлеца, який у 1914 році написав до нового та невдовзі закритого наукового журналу «Україна». Він також знав про обрання українського історика Михайла Грушевського іноземним членом чеського Королівського товариства наук. До 1914 року матеріалу не так багато, але існування інтересу Петлюри до чеських справ задокументовано.

Про чехів та Чехословаччину

Від літа 1917 року до березня 1918 року Петлюра міг особисто бачити зразок особливої чеської гордості, так званого «чешстві». Представляли його легіонери, яких можна було побачити в Києві зблизька. Петлюра тоді був першим українським військовим міністром. Його погляди та реакції на цю тему невідомі. Поглиблення її знань залежить від істориків. Це також стосується і періоду після 1919 року, коли Петлюра прийняв керівництво всією українською державою, але змушений був перебувати за межами

Києва, який займала то більшовицька, то біла і, зрештою, польська армія. З тимчасової столиці, міста Кам'янець-Подільський, у серпні 1919 року він писав іншому визначному українському представникові, Ісааку Мазепі: «На інформуванні про наші справи за кордоном не можна економити кошти, потрібно надати належне фінансування – головним чином в Парижі, Празі та Румунії». Через шість місяців, в січні 1920 року, Петлюра заявив, що переможці світової війни, зокрема Франція, мали б надавати допомогу уряду УНР, хоча б таку, яку надали всім новим державам (зокрема, згадав Чехословаччину і Польщу), і, головним чином, внеском в організацію національної армії. Проте ця ідея була далека від реальності та намірів Союзників.

Про український контекст у Чехії

Петлюра, як політик, хоча вже й у екзилі, повернувся до спостереження й коментування чеської, чи то пак чехословацької, проблематики вже наприкінці життя, коли він мав на це більше часу. Документи дещо фрагментовані, але їх уже більше. Зрозуміло, що Петлюра передусім спостерігав за роботою міністра закордонних справ Едварда Бенеша – одного разу посилається і на його конкретний текст. Він зміг похвалити майбутнього чехословацького президента. У брошурі «Сучасна українська еміграція та її завдання (1923)» називає його прикладом активного професійного дипломата, який використовує можливості публікації в іншомовній пресі – і ставить його як приклад тогочасним діючим українським дипломатичним представникам.

Звичайно, Бенеш в очах Петлюри був прихильником відновлення російської єдності у якійсь федеративній формі. У зв'язку з тим Петлюра писав у липні 1923 року: «Треба з певною обережністю ставитись до Чехії. Вона засвоїла собі ролю ніби посередника і експерта в російських справах. До нас і наших державних змагань чехи ставляться «зимно» – хилять нас у фарватер федерації... Англіїці рахуються до певної міри з Бенешом, який стоїть за відновлення Росії у модернізованих формах федералізму».

Та пізніше Бенешові такий радянський федералізм так сподобався, що він так і не зміг зрозуміти його фальшивості. Не менш цікаво Петлюра оцінював у даній брошурі про українську еміграцію Т. Г. Масарика: «Можна з пошаною ставитись до заяви президента Чехословацької Республіки Масарика про те, що, мовляв, він і його уряд будуть розглядати

однині українську проблему нарівні з російською, можна бачити в такій заяві показник зміни, що розпочалася, настроїв серед рафінованих «москвофілів», якими до недавнього часу були чехи, але ця заява не може нами розглядатись, як реальна величина, що переважає на міжнародних терезах в певний бік становище нашої справи. Подібні заяви – це «музика майбутнього», що наближається, яку відчував і раніш других ніби побачив розумний професор, – голова молодієї слов'янської держави, прихильник реалізму не тільки в філософії, але й в політиці. Але вона має більш моральну вагу для нас, а не політичну. Вона, як та «ластівка», що весни не робить, – по відомому прислів'ю, а проте все ж весну віщує!»

У статтях та листах Петлюри ми знайдемо багато інших згадувань Чехословаччини та Праги. Петлюра листуватися і з деякими українськими емігрантами, які проживали у Чехії. Його відносини з іншими з партійно-політичних причин залишались напруженими, бо вони заперечували, що Петлюра ще має мандат говорити від імені українців. Він сам вважав, що таке право має, і з повагою ставився до підтримки української еміграції чехословацькою владою. Він також усвідомлював, що роль українських студентів та випускників університету Празі та академії в Подєбрадах може і повинна бути якнайвиразнішою. Він також написав коротку рецензію на науковий збірник Українського академічного товариства при Українській господарській академії в Подєбрадах, і ще за місяць перед смертю із цікавістю спостерігав за підготовкою пражського Конгресу

українських вчених у вигнанні.

Як випливає з усього цього, Петлюра був би доволі дивним «нациком», якби коли-небудь долучився до такого товариства. Твердження цього типу належить лише до слизької пропаганди, яка прагне дискредитувати все українське.

Чехи про Петлюру³

Якою мірою Петлюра цікавив саме чеське середовище? Ім'я 24-річного Петлюри в чеській пресі згадується вже десь на початку 1903 року. У той час журнал «Слов'янський горизонт» («Slovanský obzor») звернув увагу на його статтю у львівському журналі «Літературно-науковий вісник». Це був статистичний текст про стан освіти у царській Росії, з якого редактор журналу обрав кілька даних, зокрема, про низькі суми, які видавав російський царський уряд на освіту, і про недостатню кількість і якість російських шкіл.

Другий, непрямий контакт Петлюри із чеським світом відбувся після згаданого вже з'їзду української соціал-демократії у Львові в січні 1906 року, де від чеських соціал-демократів був присутнім лідер Антонін Немец. Без сумніву, саме він опублікував у «Праві народу» («Právo lidu») дві захопливі статті про цю подію. У 1917–1920 роках Петлюра значно частіше зустрічався із чехами. Чеська й українська історіографії мають великі борги в оцінці останніх місяців перебування чехословацьких легіонів в Києві (з осені 1917 року до березня 1918 року). Спільними зусиллями необхідно було б знайти й видати всі адекватні джерела, і згодом можна оцінити відносини легіонів і їхнього політичного керівника Т. Г. Масарика із виникаючою репрезентацією української держави. Було б передчасно робити тут висновки, але точно, що ім'я Петлюри серед легіонерів було добре відоме. У новонародженій через рік Чехословаччині його ім'я згадувалось також і у зв'язку з тим, що до центру нової держави приїхала і – з дозволу влади – почала працювати надзвичайна дипломатична місія УНР. Тут вийшла брошура співпрацівника місії, письменника і громадського діяча Василя Короліва-Старого «Український національний герой Симон Петлюра» в перекладі на чеську, англійську, французьку та італійську мови. Публікація, однак, вийшла у світ вже в той час, коли українська держава, оточена головним чином ворогами, почала тонути в безвихідному становищі, і залишилася, швидше, наочним документом про сприйняття особистості Петлюри його прихильниками.

³ Zilyskyj Bohdan (boz). Symon Petljura a Češi: dnes a kdysi (I) / My a Ukrajina. – 2017. – 22. října. Přístup: <https://www.myauckrajina.cz/node/360>.

Несправедливе «горе переможеним»

Через два роки Петлюра став незворотнім вигнанцем, спочатку в Польщі, а потім – у Парижі. Чеське середовище спочатку не «списувало» його, про що свідчить його текст «Україна перед звільненням», надрукований на головній шпальті відомої пражської щоденної газети «Трибуна» з березня 1921 року. Текст безумовно був опублікований зі згодою редактора, відомого журналіста Фердинанда Пероутки. Петлюра при цій нагоді наголошував на важливості відносин між двома країнами, надіявся на найтісніші стосунки між Україною і Чехословаччиною, на «більш активний інтерес ЧСР до українського питання», тому що «всю східноєвропейську проблему не можна вирішувати без позитивного вирішення питання про незалежність України». Але чеські політики мали іншу думку. Показово, що у великій кількості кореспонденції Т. Г. Масарика з Едвардом Бенешем або з Антоніном Швєглем ім'я Петлюри ніколи не згадується. Лише Карел Крамарж в своїх листах до Масарика у 1919 році двічі згадав це ім'я з абсолютним негативним забарвленням.

Хоча в Чехії на початку двадцятих років деякий час у більшій безпеці, ніж де-небудь інде, проживала дружина Петлюри з донькою, він, очевидно, ніколи не був у Чехії. Український прокомуністичний поет Кузьма Пелехатий написав у той час два вірші, які говорять про наміри Петлюри поїхати в 1921 році до Карлових Варів, а у 1923 році – до Праги, але все це тільки припущення цього автора. Після від'їзду до Парижа Петлюра вже не привертав чеської уваги з огляду на знамениту фразу «vae victis» – перестав бути цікавим. Тільки вбивство діяча призвело до невеликої й останньої згадки імені Петлюри у чеській пресі. Оцінка залишалася значною мірою суперечливою – відповідно до політичного забарвлення авторів та відповідних видань. Автор статті про ці відгук, ймовірно колишній український посол в Празі Максим Славінський, нарахував їх шістьнадцять, але це, звичайно, не повна кількість. І тут є певна суперечність. Найбільш важливі діячі сучасної чеської політики (тобто в 20-і роки 20-го століття!) нібито добре розбираються в українському питанні, але політичні і партійні кола пронизані зоологічним русофільством або байдужі до цієї справи (тобто смерті Петлюри). Це вбивство, на відміну від решти світової преси, залишило лише невеликий слід у чеських газетах. У двох міжвоєнних багатотомних енциклопедіях – Масариковому словнику

Президент України Віктор Ющенко біля могили С. Петлюри на кладовищі Монпарнас у Парижі, 2005 рік.

науковому та Оттовому словнику науковому нової ери, а саме в 1931 і 1936 роках, є досить довгі статті про Петлюру, якими власне закінчується традиція самостійної чеської оцінки цієї історичної постаті. Після Другої світової війни її замінило переживання радянських пропагандистських тез та анафем. Очевидно, що таке формулювання відклалося у деяких чеських журналістів до сьогодні. Всі чеські посмертні оцінки особистості Петлюри торкаються його ставлення до єврейських питань, які так розбурхали редакторів Echa24.

Погроми і вбивство Петлюри⁴

Життя Петлюри обірвалося в Парижі 26 травня 1926 року в результаті замаху, скоєного Самуелом Шварцбардом. Вбивця отримав вдячність від радянських властей, був суджений французьким судом, але звільнений від відповідальності. Він хотів помститися Петлюрі за вбивство своїх родичів під час одного з погромів.

Вони, поряд з іншими, характеризували розвиток подій на українській території на сім років раніше, в 1919 році. Ситуація на території України протягом цього року змінювалася набагато різкіше і драматичніше, ніж коли-небудь до цього року. Спочатку українці володіли Києвом, у західних районах країни вони успішно

боронилися від поляків і сподівалися на повернення до Львова. До середини року, однак, українські збройні сили змушені були евакуюватися зі всієї Галичини. Вони контролювали лише невелику частину території Української Народної Республіки у середньо-західній частині країни. У серпні усе-таки розпочався український наступ на Київ, але він закінчився поразкою. До кінця року українські сили потрапили в безнадійну ситуацію і перейшли на партизанський спосіб боротьби. У цій ситуації через Україну пройшла хвиля антиєврейських погромів. Та її територія була в той час поділена на ряд зон, контрольованих різними політичними силами – більшовиками, білогвардійцями, поляками, румунами, а у просторі Угорської або Підкарпатської Русі – були і чехословаки. У східній Україні орудували прихильники анархізму, представлені Нестором Махно. Петлюра, непостійні українські урядові кабінети та військові сили контролювали лише частину території, розмір якої весь час змінювався. Цілком точним є твердження тодішньої преси, що Петлюра не був справжнім сувереном організованої держави, яка живе в організованих, нормальних умовах.

Поширеним і до нині переважаючим є погляд, що територія, контрольована військами Петлюри, була ареною масових погромів частіше, ніж інші частини країни. Звідти виникло твердження про моральну відповідальність Петлюри як верховного представника держави. Обґрунтування мотиву вбивства, який вказав його виконавець відразу після скоєння злочину, і до сьогодні залишається предметом суперечок і розбіжностей. Однак це у 1927 році обговорювалось під час судового розгляду над Шварцбардом. Судді, вислухавши показання обох сторін, вирішили заперечити його провину, він був звільнений з-під варті, а потім жив ще дванадцять років. Дискусії про погроми ще тривали, і стали фактично найважливішим або навіть єдиним мірилом життя Петлюри в цілому.

Чехи на тему погромів

Звинувачування Петлюри або, навпаки, прагнення довести його невинуватість, борються між собою з невеликими перервами понад дев'яносто років. До цих суперечок від початку були залучені і чехи, яким нелегко було оцінити події. Чисельність чехів, присутніх на території України в 1919 році, значно скоротилася. Легіонери на той час перебували вже у віддалених східних районах колишньої Російської імперії. Велике значення могли б мати свідчення волинських чехів, які жили в одному з районів, що постраждали від погромів. Проте чеська громадськість мала швидше дані з другорядних або

й третрорядних джерел, на підставі яких було складно створювати конкретніше й об'єктивніше уявлення про події.

Думки від початку діаметрально розділилися. Наприклад, комуністичне «Руде право» підтримало думку про антисемітизм Петлюри, посилаючись на свідчення деяких людей з українського середовища. На відміну від цього, згадана вже чесько-єврейська газета «Трибуна» писала, що Петлюра не був антисемітом і не мав прямої провини за погроми. Також у цьому випадку знаходимо посилення на українських інформаторів...

Заслугує на увагу думка чеського легіонера, який знав українські умови безпосередньо перед 1919 роком. Доктор Вінценц Харват, журналіст і перекладач, у шанованому щомісячнику «Слов'янський огляд» оцінив смерть Петлюри так: «Вмирає від руки вбивчої з причин і мотивів, за які так само можна покарати смертю й командира червоної їзди Будьонного (!), як і Врангеля, Денкіна або Корнілова (тобто представників білих сил – примітка авт.). Бо погроми євреїв проводили тоді і біла, і червона армії, і часто робили це всупереч волі та наказам своїх командирів. А про Петлюру відомо, що за антиєврейські вибрики своїх військ він карав рішуче та енергійно».

Харват пізніше отримав можливість написати про Петлюру до «Оттового словника наукового нової ери». І там він повторив, що українського лідера звинувачували в ініційованні погромів помилково. Також українські емігранти, які жили в Чехії і мали можливість познайомитися з Петлюрою краще, ніж будь-який чех, намагалися очистити його честь. Професор УВУ в Празі, історик Олександр Шульгин хотів безпосередньо звернутися до президента Масарика в 1927 році та передати йому меморіал з доповідями про невинуватість Петлюри. Проте він був прийнятий лише президентським канцлером Пржеміслом Шамалом, і Масарик текст Шульгина, швидше за все, взагалі не читав.

Очевидно, що оцінка подій майже столітньої давності є дуже складною справою. Метою цього розгляду не було деталізувати цю проблему. Адже необхідно також знати ставлення Петлюри до цивільного єврейського населення, яке перебувало на контрольованій ним території, а також до євреїв, які воювали в рядах Червоної армії або діяли в комуністичній партії. Допомогти цьому можуть власні тексти Петлюри з цього питання, які б варто було перекласти чеською.

Ольга та Леся – дружина та донька С. Петлюри.

Донька Петлюри на півдні Чехії⁵

Майже кожен буває й батьком, але здебільшого про цю сторінку особистості політика мало хто знає. Подружжя Петлюр мало тільки одну дитину: їхня донька Леся народилася наприкінці жовтня 1911 року в Москві, де проживали її батьки в доволі скромних умовах. У шестирічному віці вона з батьками переїхала до Києва. В різних частинах України, під час всіх перипетій війни за незалежність, вона провела два роки. З міркувань безпеки вона згодом з матір'ю через Польщу попрямувала до далекої Праги, куди вони обидві приїхали, ймовірно, наприкінці листопада 1919 року. Про це свідчать штампи в дипломатичному паспорті дружини Петлюри Ольги.

У Празі вже була велика українська громада, захищена власною дипломатичною місією. Поступово вона розросталася емігрантами, оскільки перспективи розвитку Української Народної Республіки на переломі 1919 та 1920 років погіршувалися. Ми мало знаємо про перебування Лесі в Чехословаччині та її столиці. Однак точно відомо, що вона встановила дружбу зі своєю на п'ять років старшою троюрідною сестрою Олександрою Сірополкою. Дружба ця тривала згодом понад двадцять років. Леся також відвідала Маріанське Лазне й певний час проживала в містечку Бехині. Мати Лесі кілька разів виїжджала з Чехословаччини і знову поверталася. Тому вона доручала піклування про доньку бездітному подружжю Королівих. І Василь, і Наталена працювали в 1919 році в пражській дипломатичній місії УНР.

⁵ Zilynskyj Bohdan (boz). Petljura jako otec a bechyňské útočiště jeho dcery Lesi / My a Ukrajina. – 2017. – 11. listopadu. Přístup: <https://www.myaукраїна.cz/node/385>.

Коли через брак фінансових ресурсів її була змушена покинути більшість співробітників, Короліві переселилися доволі далеко від Праги, у південночеське містечко Бехині. Тут у них приблизно рік проживала й Леся, якій було біля дев'яти років. У Чехії вона провела більше двох років.

На початку 1922 року вона виїхала до Польщі – повернулася до тата, на місце його перебування на еміграції, але через певний час вслід за ним перебралася до Парижу. У французькому середовищі Леся провела другу половину свого життя. З батьком змогла спілкуватися лише під час останніх місяців його життя – до кінця квітня 1926 року. У 1928 році вона разом з мамою знову побувала в Чехії. На рубежі 20-х і 30-х років Леся за станом здоров'я переїхала до південного французького міста Камбо-ле-Бен, що лежить під Піренейями, і там провела залишок свого життя.

У Франції Леся намагалася продовжити навчання, однак хворіла і не змогла цього зробити. Вона намагалася іноді писати до української преси, але про її інтереси говорять більше дуже довгі листи, якими протягом багатьох років обмінювалася з О. Сірополкою. Її інтерес до літератури зростає, так само до мистецтва та навколишнього світу. Наприкінці 1930-х років детально описувала погляди на тодішні бурхливі події на Підкарпатській Русі, пізніше в Карпатській Україні.

Останні півтора року Леся прожила вже у переможній Франції, і початку листопада 1941 року її в Камбо скосив туберкульоз. Прожила вона лише тридцять років. Мати пережила її на вісімнадцять років.

Дитя війни розумілося у пострілах...

Однак повернімося до маленького курорту в неподалік Табора, де Леся провела більшу частину свого чеського гостювання. Свідчить про нього лише кілька дитячих листів, адресованих дітям із сім'ї Сірополків. Дату написання важко визначити, та два з них однозначно датовані в Бехині. Настрій Лесі був мінливий: веселі моменти чергувалися з нудьгою. Маленьку дівчинку не втішали уроки французької. Її високорелігійна опікунка перечитувала та перекладала книгу про початок християнства в Римі. Про веселі моменти подбала однолітка й подруга Лидушка або Лідунка. Леся згадала про неї в одному з листів. Як на диво, про неї згадала на 20 років по тому й сама Наталена Королева у некролозі, опублікованому наприкінці 1941 року в пражському українському журналі «Наступ» – його названо просто: «Леся». Письменниця описує її як дівчину, наповнену відчуттям самотності, із сумними очима, але водночас дуже допитливу. Більше, ніж початком християнства в Римі, вона цікавилася

розповідями опікунки про Помпеї, де колись перебувала Королева. Дитина, яка виховувалася у неконфесійній родині, ходила до костюлу місцевого францисканського монастиря, і молилася там до Святого Симона, зображеного на вітражі, за свого батька.

Хоча у Чехії не йшла війна, але коли бехинський власник замку граф Паар показував цим гостям свою фазанарію (частину лісу, у якій проживали його фазани), був здивований. Леся поправила його помилкове твердження, що постріл, який пролунав вдалечині, був пострілом з гвинтівки: вона розпізнала постріл з револьвера. Таким специфічним було знання дитини, яка два роки прожила у воюючій Україні...

Збереглися два листи, написані батьком до Лесі в 1925 році. Один з них підписаний «тінек», у другому було прохання не забувати про свого «рідного тінка». Вже раніше Петлюра у постскрипті до листа, написаного доньці матір'ю, підписався «Твій Татінек», тобто скористався чеським варіантом слова «батько». Це важливе слівце із собою Леся принесла із Чехії, і Симон Петлюра засвоїв його. Це і є приємний доказ про одне з облич українсько-чеських відносин на найвищому і одночасно найбільш людяному рівні...

Автор – історик, доктор філософії, викладає на факультеті соціальних наук Карлового університету в Празі. Переклад Олекса Лівінський, «Пороги».

Поетеса Леся Петлюра, Франція, кінець 1930-х років.

Криза у відносинах

Навіщо Варшава знову нагнітає обстановку навколо спільного історичного минулого?

ТЕКСТ: Христина ЗЕЛЕНЮК

Під час «маршу незалежності» у Польщі 11 листопада траплялися й такі провокаційні гасла.

В українсько-польських відносинах – знову хвиля взаємних звинувачень і претензій. Після певного осіннього затишшя, в листопаді з польської сторони знову звучали скандальні заяви – у вже очікувано різкій негативній формі від голови МЗС Польщі Вітольда Ващиковського. Він вже раніше говорив, що «з Бандерою і ОУН-УПА на Україну в ЄС не чекають». Цього разу демонстративно розвернувся перед входом до львівського музею-меморіалу жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького», бо йому не сподобалася думка директора музею Руслана Забілого про «польську окупацію Галичини 1918–1939 років».

Бурхливу реакцію також викликали слова віце-консула РП у Луцьку Марка Запора. На одній із конференцій він також заперечив термін «польська окупація Волині» і назвав Львів «польським містом». Щоправда, пізніше додав, що мав на увазі 1918 рік. Президент Польщі Анджей Дуда зажадав від України «не призначати на керівні посади людей з відверто антипольськими поглядами». Йдеться насамперед про Володимира В'ятровича, відставки якого Варшава домагається вже давно. Польський МЗС навіть розробив список українців, яким буде заборонений в'їзд до Польщі. На тлі цієї напруженої перепалки Петро Порошенко запропонував провести термінове засідання Консультативного комітету президентів України і Польщі, яке відбулося у Кракові 17 листопада. Тут домовилися скоротити цей «й так закороткий» (за словами Ващиковського) список і припинити дію мораторію на пошук та ексгумацію польських поховань в Україні. Однак наступного ж дня через КПП «Ше-

гіні-Медика» не пропустили секретаря Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті учасників Антитерористичної операції, пам'яті учасників жертв війни та політичних репресій Святослава Шеремету. Він їхав до міста Ланцут на щорічне вшанування вояків УНР та УГА. Польські прикордонники скасували його шенгенську візу, видану Німеччиною, і заборонили в'їжджати до Польщі та ЄС протягом року. У зв'язку з цим до українського МЗС терміново викликали польського посла Яна Пекла для пояснень. Згадати все Після чергових виборів у Польщі 2015 року і повернення до влади партії «Право і справедливість» її політики розіграли тему «зовнішніх ворогів», мобілізуючи свій електорат, поперемінно сварячись то з українцями, то з німцями. У вересні міністр Ващиковський заявив, що німцям варто подумати про виплату Польщі репарацій за Другу Світову, які голова МВС Польщі Маріуш Блашак оцінив в 840 млрд євро. «На польсько-німецьких відносинах лежить тінь німецької агресії 1939 року й невирішених післявоєнних питань. Можливо, йдеться навіть про більшу суму, адже точних підрахунків не проводили більше 70 років», – уточняв Ващиковський. З українцями загострилося в липні 2016-го, коли Сейм офіційно визнав Волинську трагедію 1943 року «геноцидом, здійсненим українськими націоналістами проти жителів II Речі Посполитої», а 11 липня встановив «Національним днем пам'яті жертв геноциду»¹. Все це супроводжу-

¹ Галечик Володимир, Банахевич Юрій. Фільм «Волинь»: заклик до порозуміння чи школа ненависті? // Пороги (Прага). – 2016. – № 8. – стор. 12-13.

валося мало прихильною до українців істерикою у польських ЗМІ навколо фільму Войцеха Смажовського «Волинь»². Це мало стати відповіддю Варшави на закон про декомунізацію і перейменування в Україні кількох вулиць на честь Степана Бандери і Романа Шухевича. Україна, на думку Польщі, таким чином, прославляє ОУН-УПА, яких Варшава вважає винуватцями Волинської трагедії. Улітку 2013-го, за президентства Броніслава Коморовського, польський Сейм прийняв «волинську постанову», але події на Волині геноцидом поляків не визнавав³. Українські політики «пасти задніх» не стали: у вересні 2016 року парламент прийняв заяву-звернення до Варшави із закликом припинити політизацію трагічних сторінок спільної історії, однак тією самою монетою, скажімо, «вшануванням жертв «пацифікації» 1930-1931 років», полякам не відповів. «Верховна Рада підкреслює, що прийняття постанови Сенату і Сейму Польщі відбувалося в супроводі антиукраїнської акції зі знищенням українських пам'яток на території Польщі, атаками на учасників релігійних урочистостей, заборонаю проведення культурно-мистецьких заходів та шовіністичною риторикою», – йдеться в заяві Верховної Ради. За даними Українського інституту національної пам'яті, тільки в 2015-2016 рр.

² Галечик Володимир, Банахевич Юрій. Фільм «Волинь»: заклик до порозуміння чи школа ненависті? // Пороги (Прага). – 2016. – № 8. – стор. 12-13.

³ Патриляк Іван, Грабовський Сергій. Адвокат у прокурорській мантії. Польський Сейм прийняв постанову, яка вдарила важкий клин у відносини двох народів // Пороги (Прага). – 2013. – № 13-14. – стор. 8-9.

на території Польщі було пошкоджено, розмальовано або зруйновано 9 українських пам'яток. А в грудні минулого року в Перемишлі на «Марші орлят перемишльських і львівських», який патрунував мер міста Роберт Хома, учасники акції кричали «Смерть українцям». За це в січні цього року СБУ не пустила Хому до України, оголосивши персоною нон грата і заборонивши в'їзд на п'ять років. Згодом Служба безпеки скасувала своє рішення на прохання польського МЗС.

Пілсудський для ЄС – не завада

Але на цьому провокації не закінчилися: 26 квітня в Грушовичах польські націоналісти демонстративно зруйнували пам'ятник УПА, який простояв 20 років – його демонтаж офіційно дозволила місцева влада. Він був знесений як один із 46-ти «нелегальних» у Польщі, однак в УІНП на це відповіли, що в Україні є близько 150 таких же нелегальних польських пам'яток, та запропонували взаємно їх легалізувати, а також зажадали публічного засудження вандалізму. Дуда в телефонній розмові пообіцяв Порошенку дати інциденту належну оцінку, щоб не допустити подібного в майбутньому. Але ні реакції, ні покарання за вандалізм, так і не було. На місці знесеного пам'ятника воїнам УПА тепер красується металевий хрест, присвячений «українцям, які захищали поляків від УПА». Після цього, за словами віце-голови польського Інституту національної пам'яті Кшиштофа Швагжика, УІНП відкликав дозвіл, виданий польським історикам на пошук і ексгумацію поляків, похованих на Волині. Не допомогла й домовленість МЗС Польщі та України сприяти історикам на рівні Українсько-польського форуму партнерства, який відновив свою роботу восени 2015-го після дворічної перерви.

Третій президент України Віктор Ющенко відзначає, що «чому полякам з Пілсудським⁴ є місце в новій Європі, а українцям з лідерами національного визвольного руху, якщо ми говоримо про Петлюру, Бандеру, Мазепу, – немає?.. У роки Другої світової війни на одній території народилося два визвольних рухи. Польський, який очолювала Армія Крайова. Для поляків вони герої. З української сторони цей рух очолювала УПА. Як ви знаєте, Бандера жодного дня в роки війни ні з ким не воював, він сидів в концтаборі. Тому говорити, що з Бандерою український визвольний рух був не таким, це значить не розуміти права нації на самовизначення. Чому ми один рух поважаємо і зводимо до святого, що я, наприклад, розумію, але чому не дають право мені і моїм землякам гордо,

⁴ Юзеф Пілсудський (1867-1935) – маршал, прем'єр Польщі і засновник польської армії, але водночас і терорист, диктатор країни, який співпрацював із німцями на початку 1930-х років.

ясно, однозначно говорити про велич українського визвольного руху?» – каже Віктор Ющенко. Броніслав Коморовський не бачить у заявах польських політиків власне політики і спекуляції. «Не чекайте, що в Польщі всі полюблять і пробачать Бандеру. Ми говоримо про життя близько 200 тисяч поляків. Люди стали жертвами етнічних чисток, і це було спровоковано УПА. Ми не очікуємо, що ви зводите пам'ятники Армії Крайовій на Волині. Але ви також повинні розуміти чутливість Польщі до цього питання. Буде простіше бути друзями, якщо ви візьмете до уваги польську чутливість до певних питань. Історія не повинна нас розділяти, є речі, які нас можуть згуртувати», – каже Коморовський, який стоїть у опозиції до нинішньої польської влади.

Санкції проти України?

На думку директора Центру «Нова Європа» Олени Гетьманчук, новий виток непорозумінь між Києвом і Варшавою спровокував цілу низку факторів. По-перше, те, що на рівні уряду Польщі посилюються спроби зробити партнерство України і Польщі, принаймні, в публічній площині, залежним від історичного діалогу. «Є активна співпраця між Україною і Польщею на багатьох напрямках, і питання історичного діалогу, наскільки мені відомо, не заблокували жодну важливу двосторонню ініціативу. Але є токсичний фон, який створюється «завдяки певним заявам і деклараціям. В минулому ми бачили, що такий фон створювався, насамперед, «завдяки» депутатам Сейму та Верховної Ради. Але сьогодні це з подачі міністра Ващиковського відбувається вже на рівні урядів, тоді як ВР і Сейм, навпаки, демонструють конструктив. Наприклад, нещодавно спікери парламентів двох країн разом інспектували інфраструктуру на кордоні, і це хороший знак і хороший приклад», – сказала Гетьманчук.

Збереження Ващиковським посади міністра закордонних справ давно під питанням, і це може бути однією з причин його нервової реакції. Але можуть бути й інші підстави, наприклад ігнорування українськими посадовцями візитів польських колег. Йдеться, зокрема, про «віце-прем'єра Глинського, що не був зустрінутий на офіційному українському рівні так, як цього очікували поляки. Тому ці очікування і вийшли в публічну площину з польської сторони», – вважає Гетьманчук. Черговий виток ескалації українсько-польських відносин саме збігся з візитом польського віце-прем'єра до Києва, бо мало не головною метою візиту Петра Глинські було домогтися відставки Володимира В'ятровича з посади голови УІНП та повернення польським історикам права проводити пошукові та ексгумаційні роботи на Волині. Заступник міністра культури Поль-

щі Ярослав Селлін слів не добирає і каже, що «Україна довірила вести історичний діалог з Варшавою Інституту, який очолює «безвідповідальна особа з нав'язливими антипольськими ідеями».

Що буде з «примиренням»?

Відразу після цього на адресу Києва посипалася чергова порція образливих заяв. Несподівано для офіційного Києва висловився Анджей Дуда, який раніше намагався займати нейтральну позицію. «Я очікую від президента Петра Порошенка, від прем'єр-міністра Володимира Гройсмана, що люди, які відверто проголошують націоналістичні і антипольські погляди, не займатимуть важливих посад в українській політиці», – заявив Анджей Дуда. Ващиковський додав, що «Київ постійно використовував Варшаву в своїх особистих інтересах», а після цього в польському МЗС і зовсім заявили, що підготували «занадто короткий» список українців, яким буде заборонений в'їзд до Польщі. Та Павло Клімкін запевнив, що українське МЗС захищатиме кожного, хто займається примиренням, включаючи Володимира В'ятровича. «В Писанні так сказано, і, до речі, Іоанн Павло II, який, я вважаю, напевно, найвідоміша польська фігура в історії, він же говорив: «Вибачте, і отримаєте прощення». Для мене примирення – це про людей, а не про політиків і інтереси. Польща повинна зрозуміти, що якщо вона хоче в своїй політиці відійти від логіки християнського примирення, християнських цінностей, цей шлях нікуди не веде», – відповів Ващиковському Клімкін.

Сам Володимир В'ятрович назвав можливу заборону на в'їзд тиском з боку Польщі. Масла у вогонь могла підлити реакція в Україні на недавно статтю Ващиковського в Rzeczpospolita, де він писав про важливість українсько-польського партнерства. «У Варшаві не всі залишилися задоволені тим, як цю статтю сприйняли і проінтерпретували в Києві, мовляв Польща цією публікацією демонструє: історія відходить на другий або третій план, а на перший повинні, як того завжди хотіли в Києві, вийти питання безпеки... Заяви, зроблені Ващиковським пізніше, виглядали спростуванням того, що історичний діалог відходить на другий план в польській політиці щодо України. Навпаки, він і далі залишається принципово важливим питанням для нинішнього польського уряду, і в цьому Варшава не особливо готова йти на будь-які компроміси... Діалог на історичну тематику потрібно поглиблювати, але також його потрібно максимально оберегти від зловживання тими, хто викликає тільки додаткову конфронтацію в наших відносинах і закладає основи для подальшої дестабілізації ситуації всередині наших країн, особливо Польщі», – підсумовує директор Центру «Нова Європа».

Втримати позицію, не втратити союзника

Будапешт через вибори так просто не здасться. Києву не можна допускати помилок

ТЕКСТ: Владислав ГІРМАН

Щойно буря навколо українського Закону «Про освіту» дещо стихла, й угорські та меншою мірою інші сусіди України зменшили гостроту висловлювань, як масла до вогню підлили знов. Під час демонстрації у закарпатському місті Берегове з мерії міста був зірваний угорський прапор, який там висів понад десять років. Через це українського посла в Будапешті викликали до МЗС Угорщини і зажадали «заспокоїти націоналістів, бо це не по-європейськи». Подія викликала чергову хвилю дискусій про законність вивішування прапорів інших держав на місцевих органах самоврядування в Україні.

Ще 19 жовтня Міносвіти України повідомило про зустріч керівника відомства Лілії Гриневич, голови МЗС Павла Клімкіна з міністром людських ресурсів Угорщини Золтаном Балогом. Переговори пройшли, як заявив сам Балог, конструктивно. «Ми хочемо лише показати позицію угорців в Україні. Для Будапешта добре те, що добре для угорської громади в Україні. Ми й розуміємо позицію України, що всі громадяни повинні володіти державною мовою», – заявив гість з Угорщини.

Присипали «сокиру війни»

Сторони домовилися, що Київ і Будапешт спільно працюватимуть над можливими поправками в закон щодо навчальних планів для шкіл, підручників і методик підготовки вчителів. До висновків Європейської комісії за демократію через право (Венеціанської комісії) в односторонньому порядку Україна нічого не мінятиме в процесі навчання в школах на Закарпатті, де угорською мовою навчаються 16020 дітей. Під час перехідного періоду, тобто до 1 вересня 2020 року і до

впровадження остаточної моделі мовних норм поточна система викладання в угорських школах не мінятиметься. Аналогічне «тимчасове перемир'я» було укладено і з Бухарестом після візиту Клімкіна до Румунії на зустріч із колегою Теодором Мелешкану. Клімкін вказав на відмінності в позиції румун і угорців: «В Румунії все зовсім по-іншому, ніж в Угорщині. Є готовність до відкритого діалогу. Але треба предметно працювати з місцевою громадою». 18 жовтня в телефонному режимі поспілкувалися президенти України і Румунії Петро Порошенко і Клаус Йоганніс. Бухарест хоче виправлення виниклих проблем і погодився чекати вердикту Венеціанської комісії щодо сьомої статті Закону «Про освіту», а вже після відбудеться візит Йоганніса в Україну, який був запланований на жовтень, але відкладений через резонансний закон. Стаття 7 закону передбачає, що вже з 1 вересня 2018 року діти з нацменшини з п'ятого класу (при 12-річному навчанні) навчатимуться українською мовою, а мову національної меншини матимуть як окрему дисципліну. Також у законі вказано і «мови країн ЄС», в такому випадку можливим є навчання кількох дисциплін мовою нацменшини. До 1 вересня 2020 року кількість предметів українською мовою буде збільшуватися поступово.

В очікуванні грудня

Відомство Клімкіна відправило документ на експертизу 28 вересня. У Комісії запевнили, що рішення буде готове до грудневої сесії Парламентської асамблеї Ради Європи. Та резолюція, прийнята на недавній сесії ПАРЄ, викликає тривогу в українській стороні.

У резолюцію було внесено ряд поправок – під тиском тих же Угорщини

Учасники ходи на честь «Карпатської Січі» 12 листопада у Берегове зняли угорський прапор з міськради. Фото mukachevo.net.

й Румунії. Асамблея висловила жаль, що до прийняття закону щодо статті 7 не проводилися консультації з нацменшинами, і порадила вивчити досвід передових країн-членів РЕ та виконати рекомендації Венеціанської комісії. Представник Румунії пропонував видалити 12-й пункт про те, що українські нацменшини в інших країнах теж не мають права на одномовні навчання, та цю пропозицію було відхилено. Мовляв, витягніть спершу свою колоду з ока – запропонуйте українцям на своїх територіях аналогічні умови, яких домагаєтесь від Києва. В Бухаресті хотіли прибрати цю норму, бо з українською мовою навчання там біда. Румунський делегат міг виправдатися тільки лицем ім. Тараса Шевченка в Марамороському Сиготі. Або ще один пункт: «...знання державної мови є фактором соціальної згуртованості та інтеграції, і держави мають право сприяти вивченню державної мови і просити, щоб вона була мовою навчання для всіх». Представники Сербії, Боснії і Герцеговини, Німеччини, Угорщини, Польщі та Румунії хотіли замінити

посиланням на статтю 8 Європейської хартії регіональних мов та меншин (ратифікована Україною), в якій йшлося про право навчатися регіональними мовами «без шкоди для викладання офіційною мовою». Поправку відхилили. Як бачимо, є і позитивні, і негативні моменти в резолюції. Негатив в тому, як заявив представник України при Раді Європи Дмитро Кулеба, що документ по суті є способом натиснути на ВК. Тобто ще до об'єктивного вивчення сьомої статті вже є позиція ПАРЄ, яка може привести до необ'єктивності.

Мадярська впертість

Будапешт має твердий намір демонструвати свою непохитність. Після зустрічі Гриневич з Балогом посол Угорщини Ерно Кешкен підкреслив, що загроза про блокування євроінтеграції України Будапештом порядку денного. 14 листопада прем'єр Віктор Орбан вслід за зовнішньополітичним міністром підтвердив, що Будапешт блокуватиме зближення України не лише з ЄС, а й НАТО. «Очікуючи чогось від ЄС, Україна має прийняти певні базові норми спільноти, – заявив Орбан, назвавши серед фундаментальних норм ЄС вимогу не понижувати рівень прав національних меншин. – Ми не приймаємо жодних дебатів, відповідає чи ні новий український закон існуючим чи гіпотетичним європейським нормам. Нас ці дебати не обходять, бо ЄС не розробив стандарти, які пропонують набір об'єктивних критеріїв». Орбан додав, що навіть позитивне рішення Венеціанської комісії щодо українського закону про освіту не зніме претензій Будапешта до Києва. Він також попередив Київ про нові імовірні конфліктні питання. Такими можуть стати президентський законопроект про громадянство, законопроект про мови та питання реституції церковного майна. Немає нічого дивного у тиску угорських урядовців. Вони вибрикуються через зовнішню – та внутрішньополітичні причини. Взяти хоча б «зраду» офіційної Варшави у цьому питанні. У Ярослава Качинського з Віктором Орбаном є щось схоже на «дружбу» проти Брюсселя. А тут 16 жовтня польське МЗС виступило проти перегляду угоди про асоціацію України з ЄС і закликала вирішити суперечку навколо мовної політики мирним шляхом. У Варшаві не дуже хвилюються через закон, адже специфіка навчання польською мовою в Україні дещо інша, ніж на угорською. Очільник польського МЗС Вітольд Вашиковський навіть відмовив угорському колезі Петеру Сійярто надіслати спільного листа Києву щодо даного закону. Заяву угорського міністра Вашиковський охрестив «емоційними деклараціями», оскільки український закон перш за

все стосується російськомовних шкіл. І порадив не політизувати проблему з огляду на агресію РФ в Україні й натякнув, що Орбан аж надто часто приймає у себе Путіна (в цьому році два рази – лютий і серпень), хоча це, звичайно, особиста справа Угорщини. «Ми не радіємо візитам Путіна, тому що у нас про Росію інша думка... У країн ЄС повинна бути єдина позиція щодо Росії», – вколов Вашиковський угорського прем'єра. Але й додав свою загальновідому думку щодо Бандери, з яким «Україна до ЄС не потрапить». Не лише Польща виступила проти ідей Будапешта з блокуванням євроінтеграції України. Такої ж думки дотримується Таллінн, який нині головує в ЄС. У МЗС Естонії нагадали, що угода про асоціацію вже вступила в силу, а тому освітній закон потрібно вирішувати дипломатичними методами.

«Зрадою» не пахне

Переговори Києва з Будапештом і Бухарестом, а також резолюцію ПАРЄ не варто розцінювати як поразку української дипломатії. Слід розробити покрокову стратегію захисту від ймовірних нових нападів угорців і румун, розмовляти з представниками національних громад й освітянами, що й робить міністр освіти Лілія Гриневич, відвідуючи Буковину, Закарпаття, Волинь, Галичину, розповідаючи про переваги нового закону як цілісного реформного документа і заповнюючи, що школі з мовою навчання нацменшин не закриватимуть. В квітні-травні 2018 року в Угорщині пройшли парламентські вибори. Згідно вересневим соціопитуванням, в Угорщині лідирують право-консервативна партія Орбана «Фідес», у якій 25-36 відсотків підтримки, і її головний конкурент – ще більш агресивні, українофобські й відверто проросійські праворадикали з партії «Йоббік» – 9-12 відсотків. Далі йдуть Соцпартія з 6-12% і Демократична коаліція з 3-4%. Як і у випадку з провальним референдумом щодо міграційних квот, Орбан і компанія гратимуть на націоналізмі та зовнішніх загрозах. Тільки тепер це буде «дискримінація закарпатських угорців», а вкупі з ними – румунських і словацьких. Не варто скидати з рахунків можливість створення негласної «коаліції проти Будапешта». Польща вже обнадіяла своєю позицією, хоча тут є свої «історичні» проблеми. Потрібно налагоджувати діалог і з Бухарестом, незважаючи на його критику освітнього закону. Багато хто в Будапешті марить скасуванням Тріанонського договору і поверненням Трансильванії, яка відійшла до Румунії після Першої світової війни. Для ведення відповідної пропаганди навіть був створений спеціальний відділ Trianon-100.

Міністр освіти Лілія Гриневич (зліва сидить) зустрічається із освітянами та угорською громадою у Берегові. 18 листопада 2017 року. Фото відділу освіти Берегівської РДА Закарпатської області.

Та не слід допускати фатальних помилок, які можуть трактуватися як образа меншин. Наприклад, Лілія Гриневич 20 жовтня зустрілася з головою Чернівецької ОДА Олександром Фіщуком і представником румунської меншини Іваном Мунтяном, і заявила, що не тільки з українською мовою в румунських школах Чернівецької області проблеми, а й з математикою. «Зокрема, в Новоселицькому районі, де компактно проживає румунська громада, 70% дітей не долає поріг з математики, яку вони можуть складати рідною мовою. У ще двох районах компактного проживання результати також погані – в Глибоцькому районі математику не долають 34% дітей, в Герцаївському – 29,4%», – наводить її слова прес-служба Міносвіти. Румуни можуть справді образитися і сприйняти ці слова буквально – як натяк на відсталість у розвитку. Цей вислів створює труднощі для діалогу і створення ситуативного союзу проти великоугорських амбіцій. Тим більше, що Бухарест погодився почекати на рішення ВК та імплементації змін до закону. В цілому з усього скандалу потрібно винести висновки. Так, європейські країни самі непросто адаптували в освіту державну мову. З їхнього боку лицемірством є примушування Києва пом'якшити механізми. Однак Україна знаходиться не в тому ж положенні – доводиться прислухатися до думки ЄС на тлі гострого конфлікту з Росією і загальної втоми блоку від санкцій і напруженості. Доведеться ретельніше підходити до прийняття нормативно-правових актів, які можуть торкнутися інтересів інших країн. Доведеться досягати компромісу до, а не після дипломатичних скандалів.

Сербсько-українське охолодження відносин

Між Києвом та Белградом виникло серйозне дипломатичне протистояння. Сербія погрожує оголосити персоною нон-грата. Причиною послужили різкі заяви українського посла Олександра Александровича, який назвав Сербію інструментом в руках Росії, яка використовує Сербію для дестабілізації Західних Балкан. «Ця країна є інструментом для знищення Європи», – заявив Александрович в інтерв'ю Balkan Insight на початку листопада. «Росія готує сербських найманців до вбивства українців. Росія використала сербських екстремістів для перевороту у Чорногорії. Росія заохочує сербський сепаратизм у Республіці Сербській для дестабілізації Боснії», – додав він, нагадавши, що сербський уряд продовжує ігнорувати дані про близько 300 сербських найманців на Донбасі. «Росія використовує сербський фактор для дестабілізації Македонії. Росія продає свої літаки Сербії, щоб створити напруженість у відносинах з Хорватією». Інтерв'ю вийшло на тлі реакції від заяв представника Держдепу США, який дорікнув Сербії через її намагання всидіти на двох стільцях за наміри інтегруватись в ЄС, не обриваючи дружніх відносин з Москвою. Вже наступного дня МЗС Сербії звинуватило посла України в намірах зашкодити дружнім відносинам між Белградом і Москвою й погрозило вислати Александровича з країни, а радикальна проросійська опозиція назвала його «лайном» і закликала вчинити це негайно. «Сербія неодноразово заявляла про підтримку територіальної цілісності України, що також

підтвердилось під час головування Сербії в ОБСЄ. Сербія вжила ряд конкретних кроків щодо переслідування сербських громадян, що воюють за кордоном, включаючи Україну, чим продемонструвала прихильність до своїх міжнародно-правових зобов'язань», – зазначили в МЗС Сербії. Разом з тим міністр Дачич заявив, що Сербії добре відомо, що українські найманці брали участь у злочинах, скоєних хорватськими силами проти сербського народу в Хорватії, «які Україна, на відміну від Сербії, ніколи не засуджувала». У результаті суперечки обидві країни відкликали своїх послів «для консультацій». Однак після їх проведення напруження не зникло. Після повернення до Белграда Александрович знову розкритикував сербську політику. Приватному телебаченню О2 та порталю Б92 він заявив, що міждержавні стосунки між Сербією та Україною були хорошими, але погіршилися після того, як у грудні минулого року Сербія у Генасамблеї ООН голосувала проти української резолюції про права людини в Криму. І цього року Сербія голосувала проти України в Генасамблеї ООН. Сербське МЗС відповіло, що він «постійно і з самого початку свого мандату в Сербії дає недипломатичні та неприйнятні оцінки зовнішньої політики Сербії та її посадовців... Під час голосування про членство так званої Республіки Косово в ЮНЕСКО 2015 року, делегація України покинула зал, що суперечило головним інтересам Сербії». Косову, незалежність якого Сербія не визнає, відмовили у членстві в цій організації. Україна тоді не голосувала.

Посол України в Сербії О. Александрович

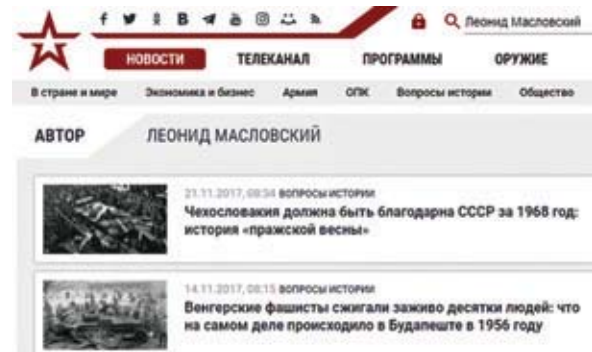
Сербське МЗС також звинувачує Україну в підтримці позицій західних країн, які прагнуть скоротити рамки міжнародної місії ООН у Косові. Александрович також поскаржився журналістам, що протягом 14 місяців чекає аудієнції у міністра Дачича. Однак міністру йому відповів також через мас-медіа, що посол Сербії в Україні Радо Булатович чекає аудієнції у міністра Павла Клімкіна вже 4 роки. «Клімкін ніколи не приймав нашого посла, але я приймаю українського посла, – заявив Дачич. – Як вони поводитимуться з нами, так і ми будемо вчиняти з ними. МЗС України відправляє на прийом, влаштований Посольством Республіки Сербія, главу Протоколу, тому Республіка Сербія не несе ніяких зобов'язань і не бачить причин діяти по-іншому», – йдеться в заяві. Попри дипломатичну напругу, що триває вже місяць, Сербія та Україна офіційно підтримують територіальну цілісність одна одної та не визнають незалежність Косово й анексію Криму.

еп

Чехію обурило російський сюжет про 1968 рік

Державні ЗМІ РФ повинні припинити публікацію думок, які спотворюють і неправильно тлумачать історію. Про це заявив глава МЗС Чехії Любомир Заоралек: «Умовою покращення відносин між Чеською республікою і Росією є те, що пов'язані з державою російські ЗМІ мають припинити публікувати думки, які є грубим спотворенням та неправильним тлумаченням подій 1968 року у Чехословаччині. Ми не хочемо слухати (читати), що у 1968 році ми зіткнулися з організованим Заходом переворотом». Таким чином Заоралек відреагував на появу в ефірі російського телебачення сюжету, в якому обстоювалася думка, що введення радянських військ у Чехословаччину у 1968 році не дозволило Заходу організувати «оксамитову революцію у країні». Сюжет вийшов в ефір напередодні візиту президента Чехії Мілоша Земана

до Росії. Земан, який раніше заявляв про можливість «продажу» Україною Криму, зустрівся з Путіним у Сочі, зазначивши, що привіз 140 підприємців, а до Франції – лише 14. «Я вітаю Вас із перемогою у Сирії», – сказав Земан Путіну. Тим не менш, Земан гостро засудив статтю на телеканалі «Звезда». Його автора Леоніда Масловського, який написав, що «Чехословаччина мала би бути вдячна за радянську інтервенцію 1968 року», він назвав «придурком із вилизаним мозком». Земан назвав його слова образою чеського народу і закликав російське керівництво засудити його слова. Російський прем'єр Дмитрій Медведєв погодився і дистанціювався від статті. Станом на 22 листопада її вже на

сайті «Звезди» не було, згодом з'явилось і засудження позиції Масловського – відомого російського шовіністичного автора. Раніше він виправдовував радянську інтервенцію 1956 року до Угорщини і криваве придушення повстання проти радянської окупації в східній Німеччині 1953 року.

еп

Прикордонники готуються знімати відбитки пальців

Фіксація біометричних даних на українському кордоні стосуватиметься всіх без винятку іноземців, незалежно від країни походження. Про це йдеться у роз'ясненнях Державної прикордонної служби України. «Відповідно до Плану (організації виконання указу президента України) визначено забезпечити фіксацію біометричних даних іноземців, у тому числі громадян Російської Федерації, та осіб без громадянства під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон України та у контрольних пунктах в'їзду-виїзду без визначення окремих категорій іноземців», – йдеться у відповіді. Водночас ДПСУ не змогла однозначно відповісти на питання, чи залежатиме

необхідність фіксації біометричних даних від типу паспорта (раніше називалися версії, що власники біометричних паспортів не здаватимуть відбитки). ДПСУ також повідомила, що фіксація біометричних даних буде одноразовою: «Опрацьовуються технічні можливості фіксації біометричних даних під час першого в'їзду в Україну та проведення їх верифікації й ідентифікації під час наступних в'їздів». В той же час в Міністерстві закордонних справ повідомили, що на виконання рішення РНБО було розроблено проект спільного наказу МЗС, МВС, СБУ «Про затвердження вимог до організації роботи з оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її тери-

торію», після ухвалення якого втратить чинність наказ МЗС від 26.07.11 №196, який визначає перелік країн міграційного ризику на даний час. Це може вирішити питання про імовірну правову колізію, що могла виникнути після внесення Російської Федерації до списку «візових» країн. 30 серпня президент України оголосив про підписання указу, який вводить в дію рішення РНБО про посилення перевірок на кордоні для громадян країни-агресора. Заяви посадовців з цього приводу часто суперечать одна одній – президент, РНБО, прикордонна служба та інші держструктури кажуть про різний порядок перетину кордону.

Європа без бар'єрів

Павуки у банці: луганський «держпереворот»

Окуповані частини Донбасу не дарма називають «Луганда і Домбабве», оскільки схожість із Зімбабве чи іншими «банановими республіками» тут разюча. Так, 21 лютого у Луганську почалося щось на зразок «державного перевороту». Причина – ватажок так званої «ЛНР» Ігор Плотницький на прізвисько «Жаба» не поділив дербан російської гуманітарки та потоки контрабанди із «міністром внутрішніх справ» Ігорем Корнетом. Конфлікт між бандитами, які майже чотири роки тому за підтримки російських військ захопили промислово частину Луганської області, вийшов на поверхню після демонстративного виселення Корнета із захопленого ним розкішного будинку. Рік тому люди «Жаби» замучили у підвалі людину Корнета, колишнього «прем'єр-міністра ЛНР» Геннадія Ципкалова за спробу «держперевороту». З'ясування стосунків тривало, доки Плотницький не «звільнив» Корнета з «посади». У відповідь той «заарештував» трьох людей Плотницького, які мали «високі посади», звинувативши їх у тому, що вони – «українські диверсанти й шпигуни».

21 листопада до Луганська приїхала велика військова колона з машин з Донецька та Росії. У центрі Луганська з'явилися «зелені чоловічки» і бойовики приватної військової компанії. «Це щоб не дати Корнету та Плотницькому наробити дурниць, поки в Москві вирішуватимуть, як розрулити цей конфлікт», – повідомив журналіст «Радіо Свобода» Андрій Діхтяренко. Корнета підтримують місцеві бойовики, в той час як Плотницький може розраховувати тільки на росіян, зазначає експерт «Інформаційного спротиву» Дмитро Тимчук. Та більшість військовослужбовців «2-го АК ЛНР» і представників інших «силових відомств ЛНР» в конфлікті підтримують І.Корнета, також його підтримує і «міністр держбезпеки ЛНР» Пасечнік, який має суттєвий вплив на ситуацію, бо і Корнет, і Пасечнік – ставленики ФСБ РФ. У місті вимкнули теле – та радіомовлення, є проблеми зі зв'язком, люди покидають місто, бо бойовики вбивають людей, зокрема розстріляли швидку допомогу, яка їхала на виклик. Вони штурмували будинок «генпрокуратури». Плотниць-

«Зелені чоловічки» у окупованому Луганську.

кий, який забарикадувався у колишньому приміщенні Луганської ОДА, заявив, що ситуація в Луганську «знаходиться під його контролем і найближчим часом буде повністю вирішена». Однак його режим по суті впав, і «Жаба» утік до Росії. У зв'язку з напруженням у невідконтрольному Луганську президент України Петро Порошенко провів термінову військову нараду і заявив, що Збройні Сили України готові до будь-якого розвитку подій у місті.

уп

Пільги для учасників бойових дій

Президент Петро Порошенко підписав закон, що прирівнює пільги учасників бойових дій і громадян, які отримали тілесні ушкодження в ході Революції Гідності 2013-2014 року. «Це – шана з боку держави до мужності, яка тоді була продемонстрована», – зазначив Порошенко. 14 листопада Верховна Рада підтримала законопроект, що прирівнює пільги

учасників бойових дій і постраждалих на Майдані. Після першого читання законопроект передбачав надання статусу учасника бойових дій громадянам, які отримали тяжкі, середньої тяжкості і легкі тілесні ушкодження, які не привели до інвалідності, які звернулися за медичною допомогою в період з 21 листопада 2013 року до 30 квітня 2014

року. Проте до другого читання комітет відхилив цю норму, лишивши лише відповідні пільги для цієї групи людей, запровадивши визначення «постраждалі учасники Революції Гідності».

Тижень

ЄС: Україна таки проводить реформи

Україна в останні роки провела більше реформ, ніж інші учасники Східного партнерства і є його двигуном, заявив голова представництва ЄС в Україні Хюг Мінгареллі. «Україна – не просто один із шести учасників партнерства. В останні 3-4 роки ви провели більше реформ, ніж інші країни. Тому моя відповідь – так, ваша держава, безперечно, є двигуном партнерства» – сказав він, зазначивши, що всі країни-члени партнерства дуже різні. «Відрізняється політична, економічна ситуація, ресурси і навіть їхні очікування щодо відносин з ЄС. А отже, двосторонні відносини ЄС із кожною з цих шести країн – дуже різні. Однак є низка викликів, спільних для всіх партнерів, тому така регіональна рамка і надалі потрібна» – зазначив Мінгареллі.

Дипломат вважає, що потенціал Східного партнерства полягає у можливості обміну між країнами членами з різних питань. В Україні потужне громадянське суспільство, яке могло б стати джерелом натхнення для активістів в інших країнах, та створення різних груп усередині Східного партнерства лише ускладнять його роботу, додає він. Рекомендації Європейського парламенту полягали у створенні для України, Молдови та Грузії моделі «Східне партнерство плюс». Заступник міністра закордонних справ України Лана Зеркаль додала, що «Східне партнерство об'єднує дуже відмінні країни. Три з шести країн регіону уклали угоди про асоціацію з ЄС. Дві – входять до ЄАЕС та ОДКБ з Росією. Дві країни зазнали безпосередньої агресії з боку Росії».

Через це, наприклад, неможливо знайти консенсус щодо визнання в декларації самміту СхП очевидного факту – агресії Росії проти України». За словами Зеркаль, багато кому в Європі не подобається думка, що українці буквально воюють за європейські цінності. «Не варто очікувати зміни настроїв відсторонених бюрократів, які формують позицію ЄС щодо України, – вважає вона. – ЄС має стійку традицію опору ідеї розширення. Досягнення консенсусу всередині ЄС вимагає багато часу і зусиль, але варто використовувати кожен шанс для доведення своїх намірів інтегруватися з ЄС». 24 листопада в Брюсселі відбувся самміт країн ЄС та Східного партнерства. Питання конфліктів в центрі дискусії не були.

ЄП

Акція проти контрабандистів: серйозно чи «пшик»?

Правоохоронці провели на Закарпатті масштабну акцію проти контрабандистів та їхніх поплічників – корумпованих чиновників. У селі Велика Бийгань Берегівського району Закарпатської області було проведено обшуки, а в санаторії «Карпати» затримано контрабандиста Аттілу Горвата, більш відомого за прізвиськом Доки. Його будинок по периметру обшуканий чотирма спостережними вежами та камерами спостереження. Оголошено підозру керівнику Берегівського районного відділу ГУ Держгеокадастру в Закарпатській області. Ужгородський міськрайонний суд обрав їй запобіжний захід у виді цілодобового домашнього арешту із застосуванням електронного засобу контролю. Місцеві мешканці у коментарях в соцмережах зазначали, що Доки не є організатором, а звичайним виконавцем, який «не має права самостійно займатися «бізнесом» (протиправною діяльністю), без дозволу «ляльководи»». Раніше головний військовий прокурор України Анатолій Матіос заявив, що частина кордону між Україною та Угорщиною в Закарпатті не контролюється належним чином і складається з чотирьох приватних земельних ділянок. Зокрема, йдеться, про неконтрольований кордон протяжністю майже 150 км, де не може проїхати прикордонний наряд, адже з вишок приватного кордону їх засліплюють світлом та навіть часом відкривають вогонь. Зазначимо, що обшуки на Закарпатті в межах спецоперації, направленої на ліквідацію схем контрабанди, вже завершені. Загалом було проведено понад 100 обшуків, до яких задіяли більше 70

одиниць автомобільної та спецтехніки, 150 військовослужбовців Держприкордонслужби, 60 військових прокурорів та 70 співробітників військової контррозвідки СБУ. Про це повідомила речниця військової прокуратури Західного регіону Юлія Галушак. Утім, невдовзі після затримання Аттілу Горвата, як й іншу підозрювану в організації так званого приватного кордону Еріку Шинкевич, відпустили під домашній арешт. Інформацію про те, що контр-

абандист «Доки» вже вдома, підтвердив і голова ОДА Геннадій Москаль, відверто глузуючи зі спецоперації силовиків, називаючи її «піар-акцією», що перетворила «сільського вуйка Горвата на Аль Капоне». Невідомо, чи обрали певну міру запобіжного заходу, зокрема домашній арешт. Кілька місцевих жителів села Велика Бийгань бачили «Доки» вдома вже у понеділок, 20 листопада.

ТСН

Затриманий Аттіла «Доки» Горват, якого підозрюють у приватизації земельних ділянок попри кордон та контрабанді.

Чехія – про переслідування кримських татар

У Києві презентували оновлену інтерактивну карту порушень прав людини у Криму, що містить розширений перелік фактів переслідування людей окупаційною владою, починаючи з 2014 року. Відчуження уряду Чехії за підтримку в реалізації цього проекту висловив під час презентації голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров. «Саме за допомогою уряду Чехії напередодні окупації Криму в Бахчисаріаї почали реалізовуватися туристичні проекти, які могли продемонструвати всьому світу особливості Криму, пов'язану з культурою й історичними пам'ятками кримськотатарського народу. Але Крим окупований, і тепер ми реалізуємо інші проекти, але віримо в те, що завдяки спільним зусиллям ми знову повернемося до туристичних проектів», – сказав Чубаров.

За його словами, близько двох років тому, перебуваючи у групі французьких сенаторів, він почув від одного з них, що кількість заяв і скарг від громадян України, зафіксованих в Європейському суді з прав людини, становить лише декілька сотень. «Що не є підставою для твердження про масові репресії й масштабні гоніння проти жителів Криму». Тоді у відповідь на це, згадав глава Меджлісу, він заявив, що «кількість скарг із фашистських гетто під час Другої світової війни теж не обчислювалася мільйонами». Як вважає Чубаров, для того, щоб усебічно оцінити авторитарний і тоталітарний режим, необхідно взяти до уваги не лише кількість заяв до ЄСПЛ і кількість політв'язнів, але й низький рівень свободи слова у Криму, колосальну пропаганду в усіх сферах життя і особливо у сфері освіти. За його словами, під натиск в Криму потрапляють навіть ті, хто далекі від політики і вирішив, що «просто чесно зароблятиме гроші», але «бізнесмени теж потрапили до категорії неблагонадійних, до них теж приходять з обшуками». Наприклад, розповів він, після арешту 76-річного Сервера Караметова, який вийшов із плакатом «Наші діти – не

терористи!» за тиждень вийшли шість чоловік з такими самими плакатами, а за два тижні – ще сто, й усі були заарештовані. «Тому та робота, яка проводиться громадськими організаціями і особливо у такому вигляді, як інтерактивна карта, дає можливість світу усвідомити рівень репресій, їх форми, що дуже важливо для розуміння того, що відбувається в Криму сьогодні й особливо для того, як вони можуть бути використані після того, як запроцює механізм міжнародного кримінального трибуналу», – заявив глава Меджлісу. Вперше інтерактивна карта порушень прав людини в Криму була презентована організацією «КрымSOS» в листопаді 2015 року. Її мета – показати світовій спільноті реальну ситуацію з правами людини в окупованому Криму. Донор проекту – посольство Чехії в Україні. Українські ЗМІ фіксують репресії проти кримських татар практично кожні три дні – обшуки, арешти, затримання. У листопаді в Бахчисаріаї, у 6 мікрорайоні, в будинку кримськотатарського активіста Мустафаєва Мустафи провели обшук, повідомив голова ЦВК Курултаю кримськотатарського народу Заїр Смедяєв. У Сімферополі підконтрольна Росії поліція затримала кримськотатарського активіста об'єднання «Кримська солідарність»

Руслана Белялова. Причина затримання – нібито його автомобіль перебуває в угоні. 8 листопада, у будинку Белялова силовики провели обшук, після якого було виявлено пропажу особистих грошей (3000 доларів і 60000 рублів), повідомила організація «Кримська солідарність». Белялов займає активну громадську позицію: постійно підтримує кримських татар при обшуках, на судах, робить стрими з місяця цих подій, і просто не залишається осторонь від проблем свого народу. 21 листопада російські силовики провели обшук у колишнього депутата Бахчисарая та члена Меджлісу Мустафаєва Мустафаєва. Масові обшуки відбулися 23 листопада. Громадська ініціатива «КрымSOS» повідомила, що облави були у с. Холодівка – в будинку Казіма Аметова, в с. Грушівка – в будинку Бекіра Дегерменджі, в с. Південне – в будинку Ельміри Баранової-Газієвої, в Сімферополі – у Курсеїта Абдуллаєва, в смт. Сімеїз – в будинку Асана Чапух, а також в будинку Ельдара Абдулаєва, затримали Руслана Трубаня і його дружину, а також Бекіра Дегерменджі, Куртсеїта Абдулаєва, Асана Чапух, Кязіма Аметова, Ельдара Абдулаєва. Під час затримання померла ветеран кримськотатарського руху 82-річна Веджіє Кашка.

Укрінформ

Резолюція ООН щодо Криму

Перший віце-спікер Верховної Ради Ірина Герашенко назвала позицію Мінська щодо захопленого Кримського півострова «ножем в спину Україні». З усіх держав Європи три проголосували проти попереднього затвердження резолюції Генеральної асамблеї ООН. Результати голосування оприлюднило постійне представництво України в ООН. Серед тих, хто голосував проти – Росія, Білорусь і Сербія. Також

проти були Вірменія, Болівія, Бурунді, Камбоджа, Китай, Куба, Північна Корея, Еритрея, Індія, Іран, Казахстан, Киргизстан, М'янма, Нікарагуа, Філіппіни, ПАР, Сирія, Судан, Уганда, Узбекистан, Венесуела, Зімбабве, всього 25. 71 держава підтримала український документ, 77 утрималися. Перший віце-спікер Ірина Герашенко заявила про те, що Білорусь «продемонструвала відверту проросійську позицію», тому не можна говорити

про нібито нейтральну позицію Мінська. «Я, як учасник переговорів в мінських групах, розцінюю вчорашнє голосування білоруської делегації як таке, яке йде врозріз з гучними заявами про нейтралітет. Після подібного минулорічного голосування», – обурилась Герашенко. 14 листопада 2017 року третій комітет Генасамблеї ООН ухвалив оновлену резолюцію щодо прав людини в тимчасово окупованому Росією Криму.

Ізі

Режисер: Андреа Маньяні

Спільна україно-італійська комедія розповідає про 40-річного італійця-невдачу на ім'я Ісідоро. У нього депресія, він досі живе з матір'ю і попросився із кар'єрою гонщика «Формули-3», бо одного разу заснув на перегонах. Ізі, за проханням брата, везе із Італії у високогірне карпатське село труну із тілом загиблого на будівництві українського заробітчанина. На кордоні

його ніхто не зустрічає, тож італієць вирішує самостійно доставити труну. Не без пригод. У чорновому варіанті фільму головний герой відвозив труну до Балкан. Однак після подорожі українськими Карпатами режисер трохи змінив сценарій. Це перший спільний проект України та Італії. Бюджет фільму становить 1 мільйон 200 тисяч євро. З них половину виділила Україна. Кінокомпанії: Fresh Production, Bartleby Film, Pilgrim Film. В головних ролях – Остап Ступка, Вероніка Шостак, Орест Гарда. Дата виходу: 14 вересня.

Іній

Режисер: Шарунас Бартас

Фільм, який був номінований на «Оскар» від Литви цього року, знятий про Україну. У центрі сюжету – молодий литовець Рокас, який намагається побачити і зрозуміти справжню окупацію Донбасу. Він потрапляє в Україну разом із гуманітарним конвоем з Литви. Вже біля фронту доля зводить його з двома військовими журналістами. Литовець не був готовий до реальності, яку йому

довелось побачити. Тріо змушене подолати свої психологічні межі та збудувати міцні відносини. Вони не погоджуються ні з чим, окрім свого бажання бути там, де вони є, кожен з власних причин. Більшу частину фільму знімали саме в Україні: трохи у Києві, трохи в Дніпрі, а основну частину – біля лінії фронту у Карлівці. Одну з ролей у фільмі зіграла відома голлівудська акторка та співачка Ванесса Параді. Кінокомпанії: ІнсайтМедіа, Тато фільм, Studija Kinema, KinoElektron, Donten & Lacroix Films. Дата виходу: 5 жовтня.

Стрімголов

Режисер: Марина Степанська

Події фільму розвиваються в сучасному Києві. Головний герой – 27-річний хлопець, який в умовах «героїчного часу» намагається зробити непростий вибір. Він музикант-вундеркінд, який тривалий час лікувався від алкогольної залежності. Його дідусь вивозить його в село. Там він намагається знайти себе та почати нове життя. Там і зустрічає Катю, яка, як і він, хоче знайти своє місце у світі. Картина стала повнометражним дебютом Марини Степанської. Фільм брав участь у конкурсній програмі фестивалю у Карлових Варах та змагався за право представляти Україну на «Оскарі». Кінокомпанія: ІнсайтМедіа, Тато фільм. У головних ролях: Андрій Сілецький, Даша Плахтій, Олег Мосійчук. Дата виходу: 9 листопада.

Припутні

Режисер: Аркадій Непиталюк

Трагікомедія розповідає про долю жінки в Україні. Картина показує історію трьох жінок – бабусі, доньки та онуки. Їх долі міцно переплетені, а життя складне й самотнє. «Припутні» – це сучасне українське кіно для всіх. Це суміш людської драми, хуліганського гумору, сміливих порівнянь та сенсів. Зі справжнім українським колоритом і живою мовою. Проект цього фільму став переможцем Восьмого конкурсного відбору Держкіно у 2016 році. Сюжет стрічки засновано на виставі Романа Горбика «Центр». До написання сценарію також долучився Аркадій Непиталюк, який і став режисером. Кінокомпанія: Star Media. У головних ролях – Дмитро Хом'як, Ніна Набока, Альона Узлюк, Юлія Врублевська. Дата виходу: 28 вересня

Урок магії

Режисер: Лілія Солдатенко

Старовинне писання свідчить – «Заволодій кришталевим оком та отримаєш все, що недосяжно для інших... Чаклунство, таємна магія, мова тварин та птахів – все підкориться Володарю Кришталевого Ока» Звичайні підлітки потрапляють у хитросплетену гру могутніх Магів з різних світів. Чи здатні темні сили зруйнувати справжню дружбу? Комедійний пригодницький дитячий повнометражний фільм розповідає про чотирьох друзів, які готують урок магії для дітей з притулку. Однак несподівано вони опиняються в чарівному королівстві, де вимушені боротись із силами зла. Хтось прокидається у замку могутньої відьми Герлінди, а хтось потрапляє до рук гоблінів. Фільм знімали досить довго та з великими перервами через брак коштів. Зйомки проходили в Одесі та Білгород-Дністровському. Фільм вперше в Україні зняли на суперсучасну камеру Red Dragon у форматі 6k. Кінокомпанія: Carrot Cake Studio. У головних ролях: Олена Яценко, Марія Камінська, Віолетта Мітева, Герман Барер, Ілля Чопоров, Емілі Мукідьям. Дата виходу: 19 жовтня

Війна химер

Режисери: Анастасія та Марія Старожицькі

Документальний фільм про війну на Сході України. У центрі сюжету – історія війни, любові і смерті очима бійців-добровольців. У фільмі показана історія режисерки фільму Анастасії Старожицької та бійця Валерія Лавренова «Лавра». Він побував в «іловайському котлі», втратив побратимів. Вони подорожують до лінії фронту, діляться своїми переживаннями та враженнями і намагаються будувати спільне життя після всього пережитого. Кінокомпанія: МашКіно. Дата виходу: 28 вересня.

Межа

Режисер: Петер Беб'як

Україно-словацький фільм про контрабанду між Україною та Словаччиною. Події розгортаються влітку 2007 року, коли через кілька місяців Словаччина має вступити до шенгенського простору. Робота над посиленням українсько-словацького кордону кипить. Життя в цьому регіоні ніколи не було легким. Але для Адама – керівника контрабандної злочинної групи, починаються ще важчі часи. Його зраджує діловий партнер, на кордоні з'являється новий товар – наркотики, ще й у чоловіка ростуть борги. Фільм став найкасовішою стрічкою за всю історію словацького кінопрокату. Це третій фільм, у виробництві якого брала участь Україна і який цього року поїде на «Оскар». Кінокомпанія: GIMG (Україна), Wandal (Словаччина), RTVS (Словаччина), HomeMedia (Словаччина). У головних ролях: Томаш Машталір, Євген Либезнюк, Емілія Вашаріова, Зюзана Фіалова, Станіслав Боклан, Рима Зюбіна, Олександр Піскунов, Крістіна Канатова. Дата виходу: 16 листопада.

DZIDZIO. Контрабас

Режисер: Олег Борщевський

Багато хто вважає, що українські режисери хочуть знімати лише про «депресивну» й «героїчну історію», та це не зовсім так. Стрічка DZIDZIO.Контрабас – народна комедія, тобто історія про простих людей, життя і пригоди яких близькі майже кожному. Цей жанр обіцяє зібрати в кінотеатрах найбільшу кількість глядачів. Що, власне, і трапилося із цим фільмом. За перший вікенд його подивилося 102 тисячі українців, квитків купили на 7 мільйонів 700 тисяч гривень. Для українського кіно – це чудовий результат. Успіх стрічки принесли активна реклама та виконавець головної ролі. Михайло Хома, він же Дзідзьо – саме та людина, яких бракує українському кінопроцесу. Він – зірка, а на зірок публіка йде в кінотеатри значно активніше, ніж на просто хороших, але невідомих акторів. Найлютіші кінокритики встигли розхвалити Хому як актора з усіх боків. Він

абсолютно органічний, з природною українською, жодного пафосу чи фальші від нього не діждетеся. Його персонаж доволі гротескний, але без кривлянь. Історія ця розповідає про хлопця, який страшенно хоче бути знаменитим співаком. Правда, не все у нього виходить. Герой живе в селі, його мама – у Португалії на заробітках. Вона регулярно шле йому гроші на будівництво хати. Але Дзідзьо – не якийсь там селянин, він не збирається бути, як усі, тому хата у нього кругла, кривувата, та й навряд колиш добудується. Плани співати на корпоративах і зашибати великі гроші провалюється на першій же спробі, разом із ненароком розбитою машиною крутого чувака. Він роздирає майбутній зірці розцяцькований костюм «від Дольче і Габбани», і та ставить перед фактом – віддай гроші на ремонт або помри. І тут вихід один – зайнятися контрабандою цигарок. Точніше – контрабасом. І тут на шляху з'являється гарна дівчина. Власне, основні пригоди з цього і починаються. Кінокомпанія: Solar Media Entertainment. У головних ролях: Михайло Хома, Назарій Гук, Орест Галицький. Дата виходу: 31 серпня.

Сторожова застава

Режисер: Юрій Ковальов

Український пригодницький фільм-фентезі, знятий за мотивами однойменної книги Володимира Рутківського. У центрі сюжету – історія про сучасного школяра Вітька, який через загадковий портал часу потрапляє у минуле – на тисячу років назад. Сонячне затемнення активізує магичний портал часу, і так починається його небезпечна подорож. Попереду у хлопця смертельні небезпеки, чорна магія, зустріч з новими друзями і справжніми героями-богатирами. Вітько опиняється в самому центрі неймовірних подій, вступає в битву з міфічними істотами і дізнається, що таке справжня хоробрість. Фільм став рекордсменом за касовими зборами першого вікенду серед всіх українських кінострічок – 8,2 млн грн при 111 тисячах глядачів, перевершивши результати попереднього рекор-

дсмена – комедії «DZIDZIO Контрабас», яка за перший вікенд збрала 7,7 млн грн. Деякі оглядачі розкритикували недостатню кількість епізодів які б просували ідею, що Україна – нащадок Київської Русі, а багатирі – українські герої, епізоди без яких іноземному глядачу (який не буде чути оригінальну українську мову акторів фільму через дубляж) буде дуже важко впізнати у фільмі Україну і у них, навпаки, може виникнути асоціація, що фільм розповідає про Росію. Кінокомпанія: Студія «Кінороб» (Film.ua Group). У головних ролях: Даниїл Каменський, Єва Кошова, Роман Луцький, Олег Волощенко, Георгій Дерев'янський, Олександр Комаров, Станіслава Красовська, Наталя Сумська. Дата виходу: 12 жовтня.

Чоловік після аварії прокидається в лікарняній палаті на ліжку. Побачив сусіда і каже: «Ми десь, здається, з вами зустрічалися?» «Звичайно, тому ми тут і лежимо!»

Подруга розповідає подрузі: «Чоловік купив мені електрошокера, а собі – газового пістолета. Півроку ми вже не сваримося».

Розмовляють два торгаші: «Як думаєш, у кого товар дешевший – у виробника чи в дилера?» «Дешевший – у сторожа!»

Поки дружина доводила чоловіку, що вмів мовчати, зірвала голос.

Кортеж автомобілів президента їхав дуже хорошою дорогою. Кортеж починався з асфальтоукладальника, катка і бригади дорожніх робітників.

«Лікарю, порадьте що-небудь від безсоння. Ніяк не можу заснути ввечері». «А ви уявіть, що вже ранок, і треба поспішати на роботу».

Бабуся помилково замість лікарні зайшла на медкомісію у військкомат і вийшла звідти абсолютно здоровою!

«Любий, до весілля ти завжди замовляв для мене таксі, а тепер вирішив, що я можу їздити метро і трамваєм». «Це тому, що я дуже пишаюся тобою. У таксі тебе бачить тільки водій, а в метро – тисячі людей».

«А чому сьогодні ви з мене взяли втричі більше, ніж учора?» – запитує пацієнт у зубного лікаря. «Сьогодні ви так кричали, що двоє клієнтів злякалися і пішли геть!»

«Життя з тещою – це як партія в шахи!» «Чому?» «Куди не ходи, все одно закінчиться матом!»

«Петрику, твій твір про кішку дослівно збігається з твором твого брата. Як це зрозуміти?» «У нас удома лише одна кішка».

«Розкажіть коротко, що було на батьківських зборах?» «Якщо коротко, то з вас 600 гривень».

Мабуть, опалення тільки тоді включають, коли аптеки виконають план із продажу ліків проти застуди.

«Куди вирішили під час відпустки з'їздити відпочити?» «Ми з дружиною підраховали наш бюджет і вирішили, що ми не втомимися!»

Отримавши перерахунок електроенергії за три місяці, професор математики передав його як завдання своїм аспірантам.

«Ви щасливі у своєму сімейному житті?» «Ми так міцно кохаємо одне одного, що вже тричі відклали розлучення!»

У хірурга. «Сестра, що в нас сьогодні?» «Два легких випадки: автокатастрофа і виробничая травма. І один важкий – чоловік, який відмовився мити посуд».

Фіра і Моня лежать на дивані. Її телефон на кухні. Чує, прийшла есемеска. Встає, іде. Бачить, що повідомлення від Моні. Читає: «Якщо ти таки встала, принеси, будь ласка, пиво».

Отримавши кредит у банку, насамперед купити собі гарні труси. Можливо, тільки в них Ви залишитеся.

«Сьомо, привіт, як справи?» «Ізю, от не треба мене провокувати! Ти відразу почнеш: «Із ким справи, де справи, що

ти з цього маєш, де з цього моя частка і давай візьмемо в нашу справу мого Моню!».

Зустрічаються дві київські мами і скаржаться: «Ми щороку здаємо гроші на лінолеум». «А наш батьківський комітет торік через це вирішив заасфальтувати клас!» Тут підходить чоловік другої і додає: «І тепер ми здаємо гроші на ямковий ремонт!»

Обіцяла чоловікові в обмін на новий золотий ланцюжок, що за місяць схудне на 5 кг. Тиждень на дієті. Сьогодні підійшла до дзеркала, глянула на себе. Ну, не пасує мені золото!

Сільський магазин горів, але ніхто не поспішав його гасити. Всі чекали, коли згорить борговий зошит.

Чоловік після вчорашнього сидить на пеньку, задумливо курить і дивиться, як дружина копає картоплю: «Не народила ти мені сина, зараз би допомога була». Дружина: «Звичайно, зараз ви би удвох курили».

«Дзвоню жінці й кажу: «Люба, мій бізнес накрився». Приїжджаю на квартиру, а її вже й слід прохолов, і манаття забрала. Ну й навіщо мені баба без почуття гумору?»

Літо – час відпусток! Так ось, справжня відпустка – це коли ти купуєш шорти і панамку, а не нові шпалери і ламінат.

До «чорної» бухгалтерії нас готували ще зі школи, коли говорили: один пишемо, два – в голові.

AFEUS

ALLIANCE FOR EUROPEAN SUCCESS

Realizace projektů Spolupráce v oblasti technologií, výzkumu a humanitární pomoci

Tyršova 1811/6
120 00 Praha 2
kontakt: afeus@afeus.cz
www.afeus.cz

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 10/2017, рік XXV. Підписано до друку 23 листопада 2017 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Богдан Зілинський, Христина Зеленик, Владислав Гірман, Олександр Коноваленко, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення інформантів та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 10/2017, ročník XXV. Uzávěrka: 23. listopadu 2017. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Bohdan Zilynský, Chrystyna Zeleňuk, Vladyslav Hirman, Oleksandr Konovalenko, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Inicijativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

**Щиро запрошуємо
на український вечір
"Маланка 2018"**

17 лютого 2018

зал: "Kulturní centrum Novodvorská"
Novodvorská 151, Praha 4
початок: 18.00 год.

**культурна програма
танці
українські страви
лотерея**

Інформація:

www.ukrajinci.cz

uicr@centrum.cz

777/212237

